

DZIENNIK URZĘDOWY

MINISTERSTWA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ

ROK III(VIII)

WARSZAWA, dnia 28 sierpnia 1959 r.

Nr 6(93)

TREŚĆ:

Poz.	Str.	Poz.	Str.
	Renty i zaopatrzenia		
30	Pismo okólne Nr 45/8 Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 28 lipca 1959 r. w sprawie wyjaśnienia niektórych przepisów dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin	37	
31	Pismo okólne Nr 47/9 Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 lipca 1959 r. w sprawie wyjaśnienia niektórych przepisów ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin	52	
32	Pismo okólne Nr 48/10 Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 28 lipca 1959 r. w sprawie wyjaśnienia niektórych przepisów dekretu o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin	54	

RENTY I ZAOPATRZENIA

30.

PISMO OKÓLNE NR 45/8

MINISTERSTWA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ ZARZĄD RENT

z dnia 28 lipca 1959 r. Znak: Un-502-41/59

w sprawie wyjaśnienia niektórych przepisów dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Wymienione niżej w treści artykuły bez bliższego określenia oznaczają artykuły dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 97), a użyte w treści określenie „komisja lekarska” oznacza komisję lekarską do spraw inwalidztwa i zatrudnienia.

Do art. 4.

1. Adwokaci, będący członkami zespołów adwokackich określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 marca 1958 r. w sprawie zespołów adwokackich (Dz. U. Nr 22, poz. 95) nie są pracownikami w rozumieniu art. 4 z tytułu przynależności do zespołu, ponieważ wykonywanie czynności adwokata nie jest oparte na umowie o pracę ani na mianowaniu. Praca zawodowa adwokata polega na udzielaniu pomocy prawnej, a w szczególności na obronie i zastępowaniu stron. W celu wykonywania zawodu adwokaci mogą łączyć się w zespoły adwokackie. Za udzielanie zaś pomocy prawnej adwokaci otrzymują wynagrodzenie, którego wysokość określają przepisy o wynagrodzeniu adwokatów za wykonanie czynności zawodowych (art. 49, 55 i 68 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r. o ustroju adwokatury (Dz. U. z 1959 r. Nr 8, poz. 41).

2. Osoba, która pracuje jako furman z własnym zaprzęgiem na rzecz zakładu pracy lub innej osoby, nie jest

pracownikiem w rozumieniu art. 4 ust. 1, ponieważ praca furmana z własnym zaprzęgiem jest świadczeniem usług, o którym jest mowa w art. 498 kodeksu zobowiązań, a nie zatrudnieniem opartym na umowie o pracę.

3. Członek rodziny członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie jest pracownikiem z tytułu pracy wykonywanej w spółdzielni, ponieważ praca taka nie jest oparta na umowie o pracę (zob. również wyrok TUS z 14.11.1958 r. Nr TR-II-930/57).

4. 1. Repatrianci, którzy byli członkami kolchozu w ZSRR i członkowie rodziny tych członków kolchozu, nie są pracownikami w rozumieniu art. 4 i okresów pracy wykonywanej przez nich w kolchozie nie uważa się za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 7. Jeżeli jednak repatriant udowodni, że zatrudnienie w kolchozie wykonywał na skutek skierowania do pracy, co połączone było z przesiedleniem i prace w tym kolchozie wykonywał nie na prawach członka kolchozu, lecz jako pracownik, wówczas repatrianta tego należy uważać za pracownika, a pracę w kolchozie za zatrudnienie. Dotyczy to szczególnie osób zatrudnionych w kolchozie w charakterze pracowników wykwalifikowanych (księgowy, inżynier, rzemieślnik itp.).

4. 2. Uznaje się, że repatriant był członkiem kolchozu, jeżeli posiadane przez niego gospodarstwo rolne zostało objęte tym kolchozem.

4. 3. Zasady podane w pkt. 4. 1 i 4. 2 należy stosować również do obywateli polskich, którzy powrócili do kraju nie w ramach akcji repatriacyjnej.

5. 1. Uczniów uczęszczających do zasadniczych szkół zawodowych, a między innymi i do zasadniczych szkół górniczych nie uważa się za pracowników w rozumieniu art. 4 ust. 2 z tytułu zajęć wykonywanych w zakładach pracy. Program nauki szkół zawodowych obejmuje poza wykładami również zajęcia praktyczne, które powinny być wykonywane w szkołach. Z braku jednak własnych odpowiednich urządzeń szkoły przeprowadzają zajęcia praktyczne w zakładach pracy, gdzie uczniowie pracują pod kierunkiem nauczycieli i instruktorów. Zajęcia te stanowią dalszy ciąg nauki uczniów przeprowadzanej przez szkoły w zakładach pracy.

5. 2. Przepisami art. 4 ust. 2 pkt. 3 objęte są osoby, które na podstawie skierowania do zakładu pracy wykonują tam pracę w związku z nauką zawodu, np. studenci w czasie praktyk wakacyjnych.

5. 3. Dekret z dnia 2 sierpnia 1951 r. o pracy i szkoleniu zawodowym młodocianych w zakładach pracy (Dz. U. Nr 41, poz. 311), który ustalał zasady przysposobienia zawodowego młodzieży, został uchylony ustawą z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczeniu do określonej pracy i warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45, poz. 226). Ustawa ta weszła w życie z dniem 21 lipca 1958 r. i według jej postanowień młodociani w wieku od 14 do 18 lat mogą być zatrudnieni przez zakłady pracy tylko w celu nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy oraz odbycia wstępnego stażu pracy. Zakład pracy przyjmując młodocianego, zawiera z nim umowę, określającą w jakiej z form szkolenia będzie on zatrudniony.

Okresy nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy oraz wstępnego stażu pracy są okresami zatrudnienia (art. 10 cyt. ustawy z dnia 2 lipca 1958 r.). Młodociani zatem poddani jednej z form szkolenia przez zakład pracy są pracownikami w rozumieniu art. 4 ust. 1.

6. 1. Do czasu ukazania się nowego rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej, określającego, którzy chałupnicy są pracownikami w rozumieniu dekretu (art. 4 ust. 3), należy przy ocenie prawa do renty dla osób trudniących się pracą chałupniczą stosować przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. w sprawie określenia chałupników (Dz. U. Nr 35, poz. 48). Przepisy tego rozporządzenia obejmują wszystkie osoby trudniące się pracą chałupniczą, a więc i członków i kandydatów na członków spółdzielni pracy.

Jeżeli zatem członek lub kandydat na członka spółdzielni pracy zatrudniony jest jako chałupnik, to uważa się go za pracownika, gdy spełnia warunki określone w powołanym rozporządzeniu.

6. 2. Chałupnika uważa się w myśl rozporządzenia wymienionego w pkt. 6.1 za pracownika, gdy spełnione są wszystkie warunki określone w § 1 tego rozporządzenia. Jednym z warunków określonym w tym przepisie jest, aby praca chałupnicza stanowiła główne źródło utrzymania. Przyjmuje się, że praca chałupnicza nie stanowi głównego źródła utrzymania a w związku z tym chałupnika nie uważa się za pracownika, jeżeli dochód z pracy chałupniczej jest niższy niż połowa minimalnej płacy ustalonej dla pracowników zatrudnionych w uspołecznionych zakładach pracy. Minimalna płaca miesięczna w uspołecznionym zakładzie pracy wynosiła: do dnia 31 marca 1956 r. — 364 zł, od dnia 1 kwietnia 1956 r. do dnia 30 czerwca 1959 r. 500 zł, a od dnia 1 lipca 1959 r. wynosi 600 zł.

6. 3. Osoby trudniące się zawodowo pracą chałupniczą przed dniem 1 lipca 1954 r. uważa się również za pracowników w rozumieniu art. 4, jeżeli z tytułu tej pracy podlegały obowiązkowi ubezpieczenia i dochód z pracy chałupniczej stanowił główne źródło utrzymania. W tym przypadku należy uznać, że praca chałupnicza stanowiła główne źródło utrzymania, jeżeli chałupnik nie posiadał źródeł dochodu określonych w § 1 pkt. 4 rozporządzenia wymienionego w pkt. 6.1.

Okoliczność, że chałupnik przed dniem 1 lipca 1954 r. pracował na rzecz prywatnego nakładcy nie stanowi prze-

szkody do uznania go za pracownika (zob. wyrok. TUS Nr I-1434/56 z dnia 13.2.1958 r. ogłoszony w PUS i ZS Nr 2 z 1959 r. str. 82).

6. 4. Do okresu zatrudnienia wlicza się tylko te miesiące pracy chałupniczej, podczas której chałupnik spełnił warunki do uznania go za pracownika według zasad podanych w pkt. 6.2 i 6.3.

Do art. 5 ust. 2.

7. Zasady podane w art. 5 ust. 2 mają zastosowanie do okresów pracy przypadających również przed dniem 1 lipca 1954 r. chociażby małżonek, krewni i powinowaci właściciela nieuspołecznionego zakładu pracy byli ubezpieczeni z tytułu zatrudnienia w takim zakładzie pracy w pełnym zakresie (zob. orzecznictwo Trybunału Ubezpieczeń Społecznych np. wyrok z 17.9.1958 r. Nr TR II-468/57).

Do art. 7.

8. Według art. 7 ust. 2 do okresów zatrudnienia wymaganych do uzyskania renty starczej lub inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa nie zalicza się okresów zatrudnienia wykonywanego w wymiarze godzin niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie wymiaru czasu pracy. Przy jednoczesnym wykonywaniu kilku takich zatrudnień bierze się pod uwagę łączny czas pracy tych zatrudnień.

Obowiązujący wymiar czasu pracy — poza niektórymi tylko zawodami — wynosi w zasadzie dla ogółu pracowników 8 godzin dziennie lub 46 godzin tygodniowo. Okres pracy może być więc uznany za okres zatrudnienia w rozumieniu art. 7, jeżeli praca była wykonywana przez co najmniej 4 godziny dziennie lub 23 godz. tygodniowo.

9. W zawodach, w których praca w zasadzie wykonywana jest w niepełnym wymiarze godzin, należy przy ustaleniu okresów zatrudnienia zwracać uwagę na czas pracy, jaki według umowy o pracę pracownik obowiązany jest wykonywać; dotyczy do szczególnie takich zawodów jak: radcowie prawni, bileterzy teatrów, bibliotekarze w gromadzkich bibliotekach, kasjerki kinowe itp. Jeżeli czas pracy wynosi mniej niż 4 godziny dziennie lub 23 godziny tygodniowo, to takiego okresu pracy nie uznaje się za okres zatrudnienia w rozumieniu art. 7.

10.1. Według zbiorowego układu pracy oraz protokołu dodatkowego z dnia 4 grudnia 1956 r. do układu dla dozorców domowych i sprzątaczy zatrudnionych w komunalnych przedsiębiorstwach i zakładach użyteczności publicznej za pełnozatrudnionego dozorcę i sprzątacza domu uważa się osobę, która do dnia 30 września 1956 r. obsługiwała dom o powierzchni mieszkalnej powyżej 3000 m², a od dnia 1 października 1956 r. uważa się osobę, która otrzymuje wynagrodzenie zasadnicze z tytułu wykonywania czynności dozorczy lub sprzątacza w wysokości co najmniej minimalnej płacy ustalonej dla pracowników zatrudnionych w uspołecznionych zakładach pracy (pkt. 6.2.).

Do okresów zatrudnienia zalicza się więc w myśl art. 7 ust. 2 okresy pracy dozorczy lub sprzątacza domu wykonywanej:

- 1) do dnia 30 września 1956 r. przy obsłudze domu o powierzchni mieszkalnej powyżej 1500 m² oraz

2) od dnia 1 października 1956 r. jeżeli wynagrodzenie zasadnicze z tego tytułu wynosiło co najmniej połowę minimalnej płacy, o której mowa w pkt. 6.2.

10.2. Zasady podane w pkt. 10.1. stosuje się do dozorców i sprzątaczy domowych zatrudnionych zarówno w miejskich zarządach budynków mieszkalnych, jak również przez właścicieli zrzeszonych w przymusowych zrzeszeniach prywatnych właścicieli nieruchomości oraz bezpośrednio przez prywatnych właścicieli domów.

10.3. Przy ustalaniu zarobków potrzebnych do obliczenia podstawy wymiaru renty dla dozorców i sprzątaczy zatrudnionych w domach nie pozostających w administracji miejskich budynków mieszkalnych należy stosować takie same zasady jak dla pracowników zatrudnionych w nieuspołeczniczonych zakładach pracy (pkt. 30).

11. Jeżeli czasu pracy sprzątaczkii zatrudnionej w niepełnym wymiarze godzin nie można ustalić na podstawie dowodów, to dla oceny czy okres takiej pracy należy uważać za zatrudnienie, należy brać pod uwagę wysokość miesięcznych zarobków, jakie otrzymała sprzątaczkka.

Do okresu zatrudnienia należy zgodnie z art. 7 ust. 2 zaliczyć te miesiące, w których zarobek sprzątaczkii wynosił co najmniej połowę minimalnej płacy określonej w pkt. 6.2.

12.1. Przy ustalaniu okresów zatrudnienia dla pracownicy domowej należy odróżnić, czy pracownica domowa zamieszkuje wspólnie z pracodawcą czy też jest przychodzącą.

12.2. Przyjmuje się, że okres pracy pracownicy domowej zamieszkałej wspólnie z pracodawcą jest okresem zatrudnienia w rozumieniu art. 7 bez względu na wysokość wynagrodzenia chyba, że zostanie stwierdzone, iż zgodnie z umową obowiązana jest pracować mniej niż 4 godziny dziennie.

12.3. Czas pracy pracownicy domowej przychodzącej jest określony przez obie strony tzn. przez pracodawcę i pracownicę, np. 2 godziny dziennie, 3 razy tygodniowo po 4 godziny dziennie itp. Te krótsze okresy pracy powinny być podane przez pracodawcę w zgłoszeniu do ubezpieczenia pracownicy domowej.

Do okresu zatrudnienia pracownicy domowej przychodzącej zalicza się taki okres pracy, w którym była zatrudniona łącznie co najmniej przez 4 godziny dziennie lub 23 godz. tygodniowo.

13. Dorywcze prace w gospodarstwie domowym jak pranie, sprzątanie, mycie okien itp. nie wynikają z umowy o pracę, lecz z umowy o świadczenie usług, (art. 490 kodeksu zobowiązań). Okresy takich prac nie są więc okresami zatrudnienia.

14. Pracę w prywatnym gospodarstwie rolnym wykonywaną przez osoby nie wymienione w art. 5 ust. 2 należy oceniać na podstawie przepisów art. 7 ust. 1 i 2 (45 godzin tygodniowo i 8 godz. dziennie lub połowa tej liczby godzin).

15. Okresów pracy wykonywanej poza granicami Polski w obozach pracy na skutek kary zasądzonej wyrokiem sądowym nie uznaje się za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 7 ust. 1.

Uznanie takiego okresu pracy za okres zatrudnienia mogłoby nastąpić tylko wtedy, gdyby wyrok na skutek rewizji został uchylony, a skazany — zrehabilitowany.

Jeżeli jednak zainteresowany twierdzi, że niesłusznie został skazany, lecz tego nie może udowodnić dokumentami, sprawę należy przesłać do decyzji Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

16. Okres pracy przymusowej na terenie b. Rzeszy Niemieckiej i państw okupowanych przez Rzeszę wykonywanej nie w ramach pobytu w obozie pracy przymusowej, należy traktować jako okresy zatrudnienia (art. 7), a nie jako okresy zaliczalne do okresów zatrudnienia (art. 8) (zob. wyrok TUS z dnia 24.5.1958 r. TR. III-152/56).

Do art. 8.

17. Okresy wymienione w art. 8 są tylko okresami zaliczalnymi do zatrudnienia, a nie równorzędnymi z zatrudnieniem. Wynika to wyraźnie z art. 28 ust. 1 i z art. 34 ust. 1, w myśl których okresy 5 i 2-letnie liczy się od ustania zatrudnienia w rozumieniu art. 7, a nie od ustania okresu zaliczalnego (art. 8). Okresy wymienione w art. 8 zaliczane są do zatrudnienia na zasadach określonych w tym przepisie. Ponadto okresy wymienione w art. 8 ust. 1 pkt. 6 i pkt. 11—13 zalicza się na zasadach rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 16 stycznia 1957 r. w sprawie zasad i trybu zaliczania niektórych okresów zatrudnienia i z dnia 12 października 1957 r. zmieniającego rozporządzenie z dnia 16 stycznia 1957 r. (Dz. U. Nr 4, poz. 20 oraz Nr 55, poz. 272); okresy zaś wymienione w art. 8 ust. 5, zalicza się na zasadach zarządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. w sprawie zaliczenia do okresów zatrudnienia służby w niektórych formacjach wojskowych państw obcych (Monitor Polski Nr A-70, poz. 875).

18. Okresów czasowego pozostawania bez pracy po Wyzwoleniu nie zalicza się do okresów zatrudnienia, chociażby za te okresy przyznane były zapomogi dla jedynych żywicieli rodzin pozostających czasowo bez pracy. Według bowiem art. 8 ust. 1 pkt. 14 do okresów zatrudnienia zalicza się tylko okresy bezrobocia przed Wyzwoleniem i to pod warunkiem udowodnienia dokumentami.

Do art. 9.

19.1. Jeżeli w myśl art. 7 ust. 4 albo w myśl umów międzynarodowych zatrudnienie za granicą uwzględnione jest przy ocenie uprawnień rentowych, to okresy takiego zatrudnienia podlegają zaliczeniu do kategorii zatrudnienia na zasadach obowiązujących w polskich przepisach.

19.2. Okresy zatrudnienia obywateli polskich na statkach żeglugi międzynarodowej obcych bander uważane są za okresy zatrudnienia za granicą i jeżeli uwzględniane są przy ocenie uprawnień rentowych (pkt. 19.1), zalicza się je do I kategorii zatrudnienia.

19.3. Przy rozpatrywaniu spraw, o których mowa w pkt. 19.1 i 19.2, należy przestrzegać kompetencji Biura Rent Zagranicznych Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, ustalonej rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 28 listopada 1956 r. w sprawie określenia organów właściwych do ustalania prawa i wypłacania świadczeń w związku z zatrudnieniem za granicą (Dz. U. Nr 59, poz. 285).

20. Pracownik wykonujący obok pracy uprawniającej do zaliczenia do II kategorii zatrudnienia również pracę podlegającą zaliczeniu do I kategorii zatrudnienia, ma

prawo do renty na warunkach i w wysokości przewidzianych dla pracowników I kategorii zatrudnienia, jeżeli ta ostatnia praca osobno wzięta uzasadnia zaliczenie do I kategorii zatrudnienia w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 39, poz. 176) albo w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1957 r. w sprawie zaliczania nauczycieli do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 27, poz. 119).

21. Pracownik ma prawo do renty na warunkach i w wysokości przewidzianych dla pracowników I kategorii zatrudnienia jeżeli oprócz warunków szczególnych wymaganych w przepisach o zaliczaniu pracowników do kategorii zatrudnienia, spełnia również ogólne warunki wymagane do przyznania danej renty.

Z uwagi na to, że według art. 38 ust. 2 przy ocenie prawa do renty inwalidzkiej miarodajny jest tylko okres 5 lat zatrudnienia przypadający na okres ostatnich 10 lat przed ustaniem zatrudnienia, przeto 5-letni okres zatrudnienia przy pracach uprawniających do zaliczenia do I kategorii zatrudnienia, o którym mowa w § 3 pkt. 2, lit. b, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 39, poz. 176), powinien również przypadać na okres ostatnich 10 lat przed ustaniem zatrudnienia.

22. Nauczyciele zatrudnieni w państwowych szkołach muzycznych podległych Ministerstwu Kultury i Sztuki oraz w szkołach podległych innym resortom z wyjątkiem szkół wyższych są pracownikami pedagogicznymi w myśl art. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli (Dz. U. Nr 12, poz. 63 i Dz. U. z 1958 r. Nr 21, poz. 93) i jako tacy podlegają zaliczeniu do I kategorii zatrudnienia na zasadach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 maja 1957 r. w sprawie zaliczania nauczycieli do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 27, poz. 119).

Do art. 10 ust. 1

23. 1. Szczegółowe przepisy w sprawie obliczania podstawy wymiaru renty określone zostały w rozporządzeniach Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 listopada 1956 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru renty (Dz. U. Nr 59, poz. 280) i z dnia 29 kwietnia 1959 r. zmieniające rozporządzenie z dnia 22 listopada 1956 r. (Dz. U. Nr 26, poz. 113).

23. 2. Za miesiąc zatrudnienia, z którego zarobek przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru renty, uważa się w zasadzie miesiąc kalendarzowy, w którym pracownik pozostawał w zatrudnieniu, bez względu na to, czy wykonywanie pracy trwało przez cały miesiąc czy tylko przez część miesiąca kalendarzowego (§ 2 ust. 1 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23. 1.) za wyjątkiem przypadków wymienionych w pkt. 23. 3.

23. 3. Przy ustalaniu podstawy wymiaru renty nie uważa się za miesiąc zatrudnienia tylko tego miesiąca kalendarzowego, w którym pracownik na skutek choroby własnej lub członka rodziny przez okres dłuższy niż 5 dni albo pobierał zasiłki chorobowe albo otrzymywał niepełne wynagrodzenie (§ 2 ust. 2 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23. 1.). Inne natomiast przyczyny, które powodują zmniejszony zarobek pracownika np. podjęcie zatrudnienia i zaprzestanie pracy w ciągu miesiąca, zwolnienie od za-

jęć, przestoje itp. nie dają podstaw do wyłączenia tych miesięcy z okresu 12 lub 24 miesięcy zatrudnienia, z których zarobek przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru renty.

23. 4. Jeżeli w okresie ostatnich 12 lub kolejnych 24 miesięcy kalendarzowych, z których zarobek należałoby przyjąć do obliczenia podstawy wymiaru renty, są miesiące niepełnego zatrudnienia z powodu choroby (pkt. 23. 3), lub miesiące, w których pracownik w ogóle nie był zatrudniony, to dla obliczenia podstawy wymiaru renty należy sięgnąć do wcześniejszych miesięcy zatrudnienia, aby osiągnąć zarobki z ostatnich 12 lub kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia. W przypadku jednak, gdyby po wyłączeniu miesięcy, w których pracownik wskutek choroby nie wykonywał zatrudnienia przez okres dłuższy niż 5 dni okazało się, że zarobki z wcześniejszych miesięcy były niższe niż zarobki z miesięcy wyłączonych, wówczas dla ustalenia podstawy wymiaru renty należy przyjąć zarobki wyższe z miesięcy późniejszych, w których pracownik wskutek choroby nie wykonywał zatrudnienia przez czas dłuższy niż 5 dni. Takie postępowanie jest zgodne z intencją przepisów (§ 2 ust. 2 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23. 1.).

23. 5. Przepis § 5 ust. 1 oraz § 12 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23. 1. określa przypadki, w których przeciętny miesięczny zarobek może być obliczony z okresu krótszego niż 12 miesięcy zatrudnienia. Przepis ten nie odnosi się jednak do przypadków obliczania przeciętnego zarobku miesięcznego z kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia. Przy ustalaniu zatem podstawy wymiaru renty z kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia, zainteresowany powinien zawsze przedłożyć dowody stwierdzające wysokość zarobków za kolejne 24 miesiące zatrudnienia.

Do art. 10 ust. 2

24. 1. Przy zgłaszaniu wniosku o rentę zainteresowany przedkłada dowody o zarobkach albo z ostatnich 12 albo z kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia. W ciągu roku od daty pierwszej decyzji (a nie od daty powstania prawa do renty) zainteresowany może na podstawie art. 10 ust. 2 wystąpić o zmianę podstawy wymiaru renty przez przyjęcie zarobków z innego okresu zatrudnienia niż przyjęto przy ustalaniu poprzedniej podstawy wymiaru renty.

Prawo żądania zmiany podstawy wymiaru renty dotyczy zarówno przypadków, gdy podstawa ta była ustalona na podstawie zarobków z ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia jak i przypadków, gdy podstawa ta była ustalona na podstawie zarobków z kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia.

24. 2. Przepis art. 10 ust. 2 określa termin, w jakim zainteresowanemu przysługuje prawo żądania zmiany podstawy wymiaru renty przyznanej pierwszą decyzją. Przepis ten nie określa jednak terminu, od którego należy płacić rentę obliczoną od nowej podstawy wymiaru. Terminy, od których wypłaca się renty, określone są w przepisach art. 14 ust. 2 i art. 17 ust. 2.

Przepis art. 17 ust. 2 nie może mieć w przypadkach określonych w art. 10 ust. 2 zastosowania, ponieważ podwyższenie renty następuje nie wskutek zajścia nowych okoliczności po przyznaniu renty, lecz w wyniku wyboru, o którym jest mowa w art. 10 ust. 2. Rentę ustaloną od

nowej podstawy wymiaru (art. 10 ust. 2) należy zatem wypłacać od terminu określonego w art. 14 ust. 2 tj. za 3 miesiące wstecz od daty zgłoszenia wniosku o zmianę podstawy wymiaru renty (zob. również wyrok TUS z 29.1.1959 r. TR.I-671/58). Powyższą zasadę wypłaty renty za 3 miesiące wstecz przewiduje również art. 73 ust. 1, w myśl którego w postępowaniu zakończonym prawomocną decyzją wypłaca się przyznaną lub podwyższoną rentę za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia przedłożenia nowych dowodów.

Do art. 10 ust. 3.

25.1. Do podstawy wymiaru renty przyjmuje się całkowity, bez potrąceń, zarobek pracownika wraz ze wszystkimi dodatkami w gotówce i w naturze. Za zarobek w gotówce według § 7 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23.1. uważa się:

- **wynagrodzenie** zasadnicze, akordowe, ryczałtowe oraz płacę czasowo-godzinową, dniówkową i miesięczną, wynagrodzenie prowizyjne i za pracę w godzinach nadliczbowych,
- **dodatki i dopłaty** jak: dodatek funkcyjny, służbowy, specjalny, wyrównawczy, za znajomość języków obcych, za wysługę lat, specjalne wynagrodzenie z karty górnika, hutnika, stoczniowca, energetyka, skalnika, gazownika i kolejarza, dopłata za pracę nocną, za szkodliwe i uciążliwe warunki pracy, dodatek za każdy, za szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierownictwo pracą praktykantów itp.,
- **premie** jak: za wykonanie i przekroczenie planów produkcyjnych, za zwiększoną wydajność pracy, za terminowe sporządzenie bilansu (bilansówka), za oszczędność energii i paliwa, eksportową itp.,
- **nagrody o charakterze stałym** wypłacane stale okresowo zamiast premii.

25.2. Dodatki, dopłaty oraz premie i nagrody o charakterze stałym przyjmuje się za zarobek za ten miesiąc zatrudnienia, w którym zostały pobrane przez pracownika np. premię za pierwszy kwartał wypłaconą w kwietniu dodaje się do zarobku za ten miesiąc. Jednakże kwoty wypłacone z tego tytułu po ustaniu zatrudnienia przyjmuje się również do podstawy wymiaru renty w całości lub w odpowiedniej części, jeżeli kwoty te przysługują za okres zatrudnienia, z którego obliczona została podstawa wymiaru renty np. zwolnionemu na skutek osiągnięcia wieku starczego b. pracownikowi wypłacono w dwa miesiące po zwolnieniu premię bilansową na ostatni okres; kwotę premii dolicza się do podstawy wymiaru renty, którą obliczono z ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia.

25.3. Dodatkowe wynagrodzenie, otrzymywane przez dziennikarza pracownika etatowego redakcji macierzystej za prace publicystyczne, reportażowe, literackie itp. nie wchodzące w zakres obowiązków określonych w umowie o pracę tzw. wierszówkę zmienną, należy uważać, obok uposażenia zasadniczego i wierszówki ryczałtowanej, za zarobek w rozumieniu art. 10 ust. 3, który przyjmuje się do podstawy wymiaru renty.

Wynagrodzenia wypłacane tytułem wierszówki osobom nie będącym pracownikami etatowymi redakcji nie mogą być przyjmowane do podstawy wymiaru renty, ponieważ w tym przypadku tytułem do otrzymania wynagrodzenia jest zlecenie (art. 498 i nast. kodeksu zobowiązań) a nie stosunek pracy.

26. Za zarobek w naturze uważa się przysługującą pracownikowi na podstawie zbiorowego układu pracy lub innych przepisów bezpłatne świadczenia w naturze lub ekwiwalent pieniężny tych świadczeń. Do najczęściej spotykanych świadczeń w naturze należą: całodienne lub częściowe wyżywienie, mieszkanie, deputat węglowy, opał, światło, płody rolne, użytkowanie działki rolnej.

27.1. Nie przyjmuje się do podstawy wymiaru renty świadczeń w naturze otrzymywanych bezpłatnie na podstawie przepisów o bhp jak: ubrania robocze i odzież ochronna, środki odżywcze wydawane do spożycia na miejscu (mleko, kawa, herbata itp.), ryczałty pieniężne na pranie odzieży ochronnej itp.

27.2. Nie wlicza się do podstawy wymiaru renty kwot wynikających z różnicy między normalną ceną naturaliów lub usług a ceną niższą przewidzianą dla pracownika w szczególnych przepisach lub w zbiorowym układzie pracy. Dotyczy to w szczególności przypadków kiedy pracownik:

- 1) nabywa w swoim zakładzie pracy po zmniejszonej cenie określoną ilość płodów rolnych lub produktów przemysłowych wytwarzanych w zakładzie pracy,
- 2) zakładu społecznego służby zdrowia, domu wczasowego, internatu, zakładu zbiorowego żywienia itp. — korzysta z wyżywienia za specjalną odpłatą,
- 3) posiada uprawnienia do ulgowego lub bezpłatnego korzystania z uspołecznionych środków lokomocji, teatrów, kin itp.

28.1. Według § 8 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23.1. do podstawy wymiaru renty przyjmuje się wartość wynagrodzenia w naturze w wysokości ustalonej dla wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, a w razie braku takich danych — według zasad przyjętych dla wymiaru podatku od wynagrodzeń. Wartość wynagrodzeń w naturze dla wymiaru składek została odrębnie ustalona dla pracowników zatrudnionych:

- a) w państwowych gospodarstwach rolnych — PGR (pkt. 28.2),
- b) w innych gospodarstwach rolnych (pkt. 28.3), oraz
- c) w nierolniczych zakładach pracy (pkt. 28.4).

28.2. Miesięczna wartość pełnego wynagrodzenia w naturze dla pracowników PGR wynosi:

Rodzaj i charakter pracy pracownika	Za okres od 1.7.1949 do 31.5.1951	od 1.6.1951 nadal
stali robotnicy dniówkowi I kat.	97.50 zł	świadczenia w naturze jeżeli przysługują, przelicza się według wartości podanych w pkt. 28.3
stali robotnicy dniówkowi II kat.	83.40 „	
stali robotnicy młodoc. i dojarki	33.30 „	
sezonowi robotnicy I kategorii	223.60 „	
sezonowi robotnicy II kategorii	210,— „	
ordynariusze i rzemieślnicy	318.30 „	

Podstawa prawna:

Zarządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 20 września 1949 r. i z dnia 7 czerwca 1951 r. w sprawie ustalenia podstawy ubezpieczenia pracowników rolnych (Monitor Polski Nr A-77/49, poz. 948 i Nr A-56/51, poz. 745).

28.3. Wartość wynagrodzenia w naturze dla pracowników zatrudnionych w gospodarstwach rolnych poza PGR wynosi miesięcznie:

rodzaj naturaliów	jednostki miary	od 1.7.1949 do 31.12.1952	od 1.1.1953 do 31.5.1954	od 1.6.1954 nadal
pszenica	1 q	97,50 zł	125,— zł	200 zł
żyto	„	61,50 „	87,— „	130 „
jęczmień	„	61,50 „	107,— „	130 „
groch	„	97,50 „	191,— „	360 „
ziemniaki	„	19,50 „	29,— „	40 „
węgiel	„	24,— „	30,— „	27 „
mleko	1 l	0,75 „	1,— „	1,75 „
całodzienne wyżywienie	za miesiąc	126,— „	180,— „	270 „
mieszkanie	„	9,— „	9,— „	9 „
pomieszczenie dla inwentarza	„	6,— „	6,— „	6 „
rola pod ziemniaki	1 ha stanowi równowartość 2 q żyta			

Podstawa prawna:

Zarządzenia wymienione w pkt. 28.2 oraz zarządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25.7.1952 r., 30.5.1953 r., 15.6.1954 r. w sprawie ustalenia podstawy ubezpieczenia pracowników rolnych (Monitor Polski Nr A-67/52, poz. 1023, Nr A-62/53, poz. 763, Nr A-64/54, poz. 834).

28.4. Za gospodarstwa rolne uważa się gospodarstwa rolne, leśne, ogrodowe, hodowlane i rybne jak również zakłady związane ściśle z tymi gospodarstwami.

28.5. Wartość wynagrodzenia w naturze dla pracowników zatrudnionych w nierolniczych zakładach pracy wynosi miesięcznie:

rodzaj naturaliów	od 1. 1. 1950 do 31. 3. 1953	od 1. 4. 1953 nadal
całodzienne wyżywienie	96 zł	141 zł
tylko śniadania	18 „	27 „
tylko obiady	60 „	87 „
tylko kolacje	18 „	27 „
węgiel 1 tona	80,40 zł	251,25 zł
opał na 1 izbę	8 zł	25 zł
światło na 1 izbę	3 „	3,90 „
mieszkanie	wg. ustawowych norm czynszu	

Podstawa prawna:

Zarządzenia Ministra Finansów z dnia 23 lutego 1950 r., 6 czerwca 1951 r., oraz 4 marca 1953 r. w sprawie szacowania i ustalania ryczałtów wartości pieniężnej świadczeń w natu-

rze dla celów podatku od wynagrodzeń (Monitor Polski Nr A-27, poz. 317, Nr A-49, poz. 650 oraz Nr A-28, poz. 339).

28.6. Według wartości naturaliów podanych w pkt. 28.5. oblicza się wynagrodzenie w naturze zarówno pracowników zatrudnionych w uspołecznionych, jak i w nieuspołecznionych zakładach pracy (zakłady służby zdrowia, domy wczasowe, bursy, internaty, zakłady zbiorowego żywienia, prywatne gospodarstwa domowe zatrudniające pracownice domowe itp.). Wartość wyżywienia (pkt. 28.3. i 28.5) dotyczy posiłków w stanie przyrządzonym. Jeżeli jednak zbiorowe układy pracy przewidują wyższą wartość wyżywienia, przyjmuje się wartość określoną w takim układzie.

28.7. Wartość naturaliów nie wymienionych w pkt. 28.3 i 28.5 oblicza się:

- według równowartości określonej w zbiorowym układzie pracy lub
- według cen obowiązujących w handlu uspołecznionym w dniu wydania świadczenia, jeżeli równowartość nie została określona w zbiorowym układzie pracy.

29. W myśl § 9 ust. 2 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23.1 za podstawę wymiaru renty dla pracowników zatrudnionych w nieuspołecznionych zakładach pracy przyjmuje się zarobki, jakie zostały ustalone dla wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. W związku z tym postanowieniem zaświadczenie o wysokości zarobków wystawione przez właściciela lub kierownika prywatnego zakładu pracy powinno być sprawdzone i potwierdzone przez właściwy zarząd ubezpieczeń społecznych. W razie różnicy pomiędzy kwotami wykazanymi przez zakład pracy, a kwotami podanymi przez zarząd ubezpieczeń społecznych, za podstawę wymiaru renty przyjmuje się zarobki stwierdzone przez zarząd ubezpieczeń społecznych.

30. W myśl § 8 ust. 3 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23.1 dla pracowników, za których opłaca się na ubezpieczenie składki ryczałtowe, podstawę wymiaru renty stanowi zarobek ustalony dla wymiaru podatku od wynagrodzeń. Jeżeli zarobek nie podlega podatkowi od wynagrodzeń, podstawę wymiaru renty stanowi udowodniony zarobek w gotówce oraz wartość świadczeń w naturze.

Zryczałtowane składki opłacane są na podstawie uchwały Nr 626 Rady Ministrów z dnia 6 sierpnia 1955 r. w sprawie wysokości składek ryczałtowych na ubezpieczenia społeczne za pracownice domowe oraz dozorców domowych zatrudnionych w nieruchomościach, pozostających we władaniu prywatnym (Monitor Polski Nr 80, poz. 952). Zarobki, które ze względu na wysokość nie podlegają podatkowi od wynagrodzeń, określają rozporządzenia Ministra Finansów. Zarobki więc wyższe od kwot nie podlegających podatkowi od wynagrodzeń mogą być przyjęte za podstawę wymiaru renty w takiej wysokości, jaką właściwy organ finansowy ustalił dla wymiaru podatku od wynagrodzeń. Jeżeli w zaświadczeniu zakład pracy podał zarobki w wysokości podlegającej podatkowi od wynagrodzeń, należy zażądać przedłożenia zaświadczenia organu finansowego stwierdzającego, od jakiej kwoty podatek był opłacany. W razie przedłożenia takiego zaświadczenia należy za podstawę wymiaru renty przyjąć kwotę, od której był opłacany podatek. W razie nieprzedłożenia zaświadczenia organu finansowego albo stwierdzenia przez

organ finansowy, że do opodatkowania nie były zgłoszone żadne zarobki, za podstawę wymiaru renty przyjmuje się udowodniony zarobek w gotówce i w naturze nie więcej jednak niż najwyższa kwota, która nie podlega podatkowi od wynagrodzeń.

31. Dla rencistów, którym przyznano renty z dekretu na podstawie art. 87—89, a którzy po Wyzwoleniu nie pozostawali w zatrudnieniu, za podstawę wymiaru renty przyjmuje się 500 zł (§ 11 pkt. 3 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23). Wysokość renty nie może być jednak niższa od kwot podanych w art. 31 ust. 2, art. 39 ust. 4 i art. 52 ust. 6, jeżeli rencista spełnia warunki określone w tych przepisach.

32. Dla rencistów, którym przyznano rentę z dekretu na podstawie art. 87—89, a którym według art. 92 przysługuje prawo do zmiany tych rent na renty korzystniejsze, za podstawę wymiaru nowych rent przyjmuje się zarobki z okresu zatrudnienia przed dniem 1 lipca 1958 r. chociaż zatrudnienie rencisty ustało po tej dacie (§ 14 ust. 5 rozporządzenia wymienionego w pkt. 23.1). Ponowne ustalenie wysokości renty na podstawie zarobków z okresu zatrudnienia po dniu 30 czerwca 1958 r., może nastąpić na warunkach określonych w art. 32 (najwcześniej po 3 latach licząc od dnia 1 lipca 1958 r.).

33.1. Jeżeli rencista spełnia warunki określone w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 26 marca 1958 r. o zmianie przepisów o rentach i zapewnieniach (Dz. U. Nr 21, poz. 55), to na jego wniosek następuje ponowne ustalenie wysokości renty starczej lub renty inwalidzkiej dla I i II grupy inwalidów, przez przyjęcie za podstawę wymiaru renty przeciętnego miesięcznego zarobku z ostatnich 3 miesięcy zatrudnienia zwiększonego o kwotę renty należnej za miesiąc czerwiec 1958 r. Ta nowa podstawa wymiaru renty nie może wynosić więcej niż 1000 zł.

33.2. Rencisście, któremu ustalono w sposób podany w pkt. 33.1 nową podstawę wymiaru renty inwalidzkiej, a który w okresie po dniu 1 lipca 1958 r. nabył prawo do renty starczej, podstawę wymiaru renty starczej ustala się w sposób określony w pkt. 50.

Do art. 14.

34.1. Pracownikowi pozostającemu w zatrudnieniu w dacie zgłoszenia wniosku o rentę może być przyznana renta inwalidzka za okres przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę, jeżeli komisja lekarska ustali, że inwalidztwo powstało przed tą datą (art. 13 ust. 2). Wypłata renty następuje za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia zgłoszenia wniosku o rentę, jeżeli nie zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do renty.

34.2. Postanowienie zawarte w art. 14 ust. 1, w myśl którego prawo do renty inwalidzkiej w przypadku pobierania zasiłków chorobowych lub wynagrodzenia w okresie czasowej niezdolności do pracy powstaje z dniem ustania prawa do zasiłków lub czasowej niezdolności do pracy, ma zastosowanie tylko wówczas, gdy pracownik w dacie zgłoszenia wniosku o rentę lub w okresie 3 miesięcy przed tą datą pobierał zasiłki chorobowe lub wynagrodzenie w okresie czasowej niezdolności do pracy.

34.3. Jeżeli natomiast pracownik w dacie zgłoszenia wniosku o rentę inwalidzką był zatrudniony i dopiero po tej dacie rozpoczął pobieranie zasiłków chorobowych

wzgl. uzyskał zwolnienie z powodu czasowej niezdolności do pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia, to okresy te w myśl art. 7 ust. 1 traktuje się jako zatrudnienie.

34.4. W myśl art. 14 ustawy z dnia 22 kwietnia 1959 r. o zwalczaniu gruźlicy (Dz. U. Nr 27, poz. 170) ubezpieczonemu niezgodnemu do pracy z powodu gruźlicy przysługuje zasiłek chorobowy z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa przez 39 tygodni. Okres wypłaty zasiłku chorobowego może być przedłużony do 52 tygodni, jeżeli do tymczasowe wyniki leczenia rokują przywrócenie zdolności do pracy.

34.5. Jeżeli pracownik zgłosi wniosek o rentę inwalidzką w okresie pobierania zasiłków chorobowych albo po zgłoszeniu wniosku rozpocznie pobieranie tych zasiłków, należy wszcząć postępowanie dla ustalenia prawa do renty i datę badania lekarskiego tak ustalić, aby przypadła ona w końcowym okresie pobierania zasiłków. Chodzi o to, aby między datą ustania prawa do zasiłków a datą podjęcia wypłaty renty nie było żadnej przerwy.

35.1. W niektórych komórkach rentowych przyjęła się praktyka wydawania decyzji przyznających renty z równoczesnym zawieszeniem do niej prawa z powodu braku danych dotyczących zatrudnienia osoby zainteresowanej lub posiadania przez nią dochodów z innych źródeł. Tego rodzaju praktyka może być stosowana jedynie wówczas, gdy organ przyznający wzywał osobę zainteresowaną do dostarczenia danych, o których wyżej mowa i dane te nie zostały dostarczone w określonym terminie. W tym przypadku bowiem następuje domniemanie, że zainteresowana osoba jest zatrudniona lub posiada dochody z innych źródeł.

35.2. W przypadku wydania decyzji przyznającej rentę z równoczesnym zawieszeniem do niej prawa z powodu niedostarczenia przez osobę zainteresowaną w wyznaczonym terminie danych dotyczących zatrudnienia lub posiadania dochodów z innych źródeł, wypłatę renty należy podjąć po dostarczeniu danych stwierdzających prawo do pobierania renty. Wypłata renty następuje od daty zawieszenia prawa do renty, lecz za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od daty przedłożenia potrzebnych dowodów (art. 14 ust. 2 i § 16 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 1958 r. w sprawie zawieszenia prawa do renty oraz zasad wypłacania inwalidzkiej renty wyrównawczej — Dz. U. Nr 26, poz. 111).

36.1. Przepis art. 14 ust. 3 przewidujący wypłatę świadczeń rentowych za okres nie dłuższy niż 6 miesięcy wstecz od dnia zgłoszenia wniosku o wznowienie wypłaty renty stosuje się tylko w przypadkach, gdy wypłata świadczeń rentowych ustala „z przyczyn niezależnych od organu wypłacającego“, mimo posiadania przez ten organ wszystkich danych stwierdzających uprawnienia rencisty do pobierania renty, (np. zwrot renty z powodu zmiany miejsca zamieszkania przez rencistę i nie zawiadomienia o tym organu rentowego, okresowy wyjazd za granicę — pkt. 36.2). Przepis art. 14 ust. 3 nie ma natomiast zastosowania do przypadków, w których organ rentowy wstrzymał wypłatę świadczeń rentowych, gdyż rencista nie udowodnił, że prawo do tych świadczeń nadal istnieje (np. nie nadesłał zaświadczenia o niezarobkowaniu lub nieposiadaniu dochodów z innych źródeł, zaświadczenia o uczęszczaniu dzieci do szkół itp.). W takich przypadkach

należy wznawiać wypłatę świadczeń zgodnie z art. 14 ust. 2 za 3 miesiące wstecz od dostarczenia dowodu stwierdzającego, że prawo do świadczeń nadal istnieje.

36.2. Jeżeli renciście wstrzymano wypłatę renty z powodu okresowego wyjazdu za granicę, należy po powrocie rencisty do kraju wznówić mu wypłatę renty:

- a) od daty ustania wypłaty, jeżeli wniosek o wznowienie wypłaty zgłoszony został najdalej w ciągu 6 miesięcy od dnia ustania wypłaty renty, albo
- b) za okres nie dłuższy niż 6 miesięcy od zgłoszenia wniosku o wznowienie wypłaty, jeżeli wniosek o wznowienie wypłaty został zgłoszony po upływie 6 miesięcy od dnia ustania wypłaty renty.

Do art. 15.

37.1. Wybór świadczenia dokonany przez rencistę na podstawie art. 15 ust. 1 i 2 nie ogranicza prawa rencisty do zmiany wyboru świadczenia w przyszłości.

W zależności od istniejących okoliczności rencista posiadający uprawnienia do dwóch lub więcej świadczeń, może w każdym czasie żądać wypłaty świadczenia w danym okresie dla niego korzystniejszego.

37.2. Renty przyznane wyrokami sądów powszechnych z tytułu odpowiedzialności cywilnej za szkody wywołane chorobą, niezdolnością do pracy lub śmiercią (tzw. renty sądowe) nie są objęte przepisami art. 15 ust. 2 regulującymi wypłatę rent w razie zbiegu prawa do dwóch lub więcej świadczeń rentowych. Wynika to wyraźnie z przepisu art. 15 ust. 2 zdanie ostatnie.

W związku z tym renty te należy wypłacać niezależnie od świadczeń rentowych przysługujących na podstawie dekretu o p. z. e. Natomiast przepisami art. 15 ust. 2 objęte są takie zaopatrzenia jak np. zaopatrzenia wypłacane byłym właścicielom nieruchomości ziemskich, przejętych na cele reformy rolnej oraz byłym właścicielom niektórych obiektów leśnych przejętych na własność Państwa, albowiem zaopatrzenia te nie są wypłacane z tytułu wynagrodzenia szkód wywołanych chorobą, niezdolnością do pracy lub śmiercią.

Do art. 16.

38.1.- W myśl art. 16 osoba, która przestępstwem umyślnym wywołała okoliczności uzasadniające powstanie prawa do świadczeń lub ich zwiększenie, nie nabywa prawa do świadczeń, a nabyte traci. Do orzekania, czy przestępstwo zostało dokonane powołane są sądy powszechne. Dlatego też przepis art. 16 może być zasadniczo stosowany, jeżeli umyślne przestępstwo zostało stwierdzone na podstawie prawomocnego wyroku sądu.

Wobec nasuwających się wątpliwości prawnych przy stosowaniu przepisu art. 16 należy przed wydaniem ostatecznej decyzji akta spraw o świadczenia rentowe dla osób, o których mowa w tym przepisie, przesłać do wglądu do Zarządu Rent.

38.2. Przepis art. 16 nie ma natomiast zastosowania w przypadku uzyskania renty lub zwiększenia jej wysokości na podstawie przedłożenia sfałszowanych dokumentów, fałszywych zeznań świadków itp., albowiem fałszerstwo samo przez się nie stwarza okoliczności wymaganych do przyznania lub podwyższenia świadczeń rentowych; stwa-

rza ono jedynie fikcję istnienia tych okoliczności. Dlatego też w przypadkach, w których w wyniku fałszerstwa stworzono jedynie fikcję istnienia okoliczności, uzasadniających prawo do renty lub zwiększenia jej wysokości ma zastosowanie art. 19 ust. 3, a nie art. 16.

Do art. 17

39.1. Podwyższenie, obniżenie lub wstrzymanie renty w myśl art. 17 uzasadniają tylko okoliczności, które zaistniały dopiero po przyznaniu renty.

Przepisy art. 17 nie dotyczą natomiast przypadków, w których okoliczności uzasadniające wypłacanie wyższej lub niższej renty albo jej wstrzymanie, istniały już w okresie przyznania renty, ale nie zostały w toku postępowania rentowego ujawnione.

39.2. Za datę wydania decyzji z urzędu, od której należy podwyższyć świadczenie (art. 17 ust. 2) uważa się datę decyzji podwyższającej rentę, jeżeli decyzja ta wydana została w terminie 14 dni od dnia stwierdzenia przez organ rentowy okoliczności uzasadniającej podwyższenie renty, (np. orzeczenie komisji lekarskiej), tj. w terminie określonym w § 22 ust. 1 zarządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. w sprawie wykonania dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Monitor Polski A-70, poz. 874). Jeżeli jednak decyzja z urzędu wydawana jest po upływie 14 dni od stwierdzenia okoliczności uzasadniającej podwyższenie renty, należy przyznać podwyższoną rentę począwszy od 14-go dnia od daty stwierdzenia tej okoliczności.

39.3. Jeżeli rencista, poddany z urzędu kontrolnemu badaniu lekarskiemu, odwołał się od orzeczenia obwodowej komisji lekarskiej i w wyniku tego został przez wojewódzką komisję lekarską zaliczony do wyższej grupy inwalidów, odwołanie takie należy przyjąć jako wniosek o podwyższenie renty i przyznać podwyższoną rentę zgodnie z art. 17 ust. 2 od daty wniesienia odwołania.

Jeżeli zaliczenie wspomnianego rencisty do wyższej grupy inwalidów nastąpiło przez wojewódzką komisję lekarską w związku z podniesieniem zarzutu wadliwości orzeczenia obwodowej komisji lekarskiej, podwyższoną rentę należy przyznać od daty wydania decyzji z urzędu, z tym, że termin 14-dniowy, o którym mowa w pkt. 39.2., biegnie od daty wydania orzeczenia przez wojewódzką komisję lekarską.

40. Przepis art. 17 ust. 3 nie ma zastosowania do przypadków zawieszania prawa do renty w całości lub w części z powodu osiągnięcia zarobków lub posiadania dochodów z innych źródeł. Sprawę zawieszania prawa do renty z powyższego tytułu regulują przepisy rozporządzenia wymienionego w pkt. 35.2.

Do art. 20

41.1. Niektóre zakłady pracy na podstawie zbiorowych układów pracy zobowiązane są do wypłacania swoim pracownikom zaliczek na renty. Przepis art. 2 ust. 1 zezwala na potrącanie z należności rentowych wszelkich zaliczek na renty, a więc również zaliczek wypłacanych przez zakłady pracy. Dla uniknięcia jednak ewent. sporów co do tytułu wypłaty dokonywanej przez zakład pracy, organ rentowy powinien zwrócić się do zakładu pracy wypłacającego zaliczki na renty, aby zaliczki te były wypłacane

z zastrzeżeniem zwrotu przez potrącenie z renty; pracownik zaś, któremu zakład pracy wypłaca zaliczkę na rentę powinien złożyć pisemne oświadczenie, iż przyjmuje do wiadomości, że kwoty otrzymywane przezeń z zakładu pracy stanowią zaliczkę na rentę i zaliczki te będą potrącane z kwot przyznanych tytułem renty.

Oświadczenie takie powinien zakład pracy przysyłać organowi rentowemu z żądaniem potrącenia zaliczki z należnych świadczeń rentowych. Potrącone z renty kwoty tytułem zaliczki należy przekazać zakładowi pracy.

41.2. Potrącanie zapomóg z należności rentowych może być dokonane na podstawie przepisów art. 20 ust. 1 pkt. 3 tylko z tytułu zapomóg wypłacanych w ramach pomocy społecznej tj. przez organy pomocy społecznej prezydium rady narodowej i to pod warunkiem, że potrącenie ich z należności rentowych zostało zastrzeżone przy wypłacie zapomogi.

Do art. 22

42. 1. Przepisy dekretu nie przewidują terminu przedawnienia dla zgłoszenia wniosku o przyznanie nie zrealizowanych świadczeń w przypadkach określonych w art. 22. Jednakże przedawnienie tych należności wynika z ogólnych przepisów prawa. W związku z tym nie należy wypłacać nie zrealizowanych świadczeń, jeżeli wniosek o ich przyznanie został zgłoszony po upływie 5 lat od daty śmierci osoby, po której przysługują nie zrealizowane świadczenia. Sprawy takie należy przed wydaniem decyzji przysyłać do wglądu Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej.

42. 2. Nie zrealizowane świadczenia mogą obejmować tylko te należności, do których miała lub miałaby prawo przed śmiercią osoba, która zmarła.

Jeżeli zatem nie zrealizowane świadczenia rentowe powstały wskutek wstrzymania wypłaty świadczeń z przyczyn niezależnych od organu wypłacającego świadczenia (art. 14 ust. 3), należy je wypłacać osobom uprawnionym od dnia ustania wypłaty, lecz za okres nie dłuższy niż 6 miesięcy od dnia śmierci rencisty.

42. 3. Zgodnie z art. 18 pkt. 2 prawo do świadczeń rentowych ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej. W związku z tym przepisem przy wypłacie nie zrealizowanych świadczeń należności przysługujące zmarłemu renciście obliczać należy do dnia jego śmierci, a nie do terminu płatności renty.

42. 4. Małżonek i dzieci zmarłego pracownika, uprawnieni do nie zrealizowanych przez niego świadczeń w myśl art. 22 ust. 2 nie wykluczają się nawzajem przy realizowaniu tego prawa. W myśl bowiem art. 22 ust. 1 małżonek i dzieci zmarłego pracownika mają prawo do nie zrealizowanych świadczeń łącznie. Natomiast w razie braku małżonka i dzieci lub w razie nieposiadania przez nich uprawnień do nie zrealizowanych świadczeń wykluczają się nawzajem w prawie do tych świadczeń kolejno: wnuki, rodzice, dziadkowie i rodzeństwo.

42. 5. Uprawnionym do renty rodzinnej należy z urzędu przyznać nie zrealizowane przez zmarłego pracownika świadczenia, jeżeli z akt wynika, że spełniają oni warunki określone w art. 22 ust. 2 (pozostawanie na utrzymaniu). Warunek pozostawania zmarłego na utrzymaniu osób ubiegających się o przyznanie nie zrealizowanych świadczeń względnie pozostawanie tych osób na utrzymaniu zmarle-

go, o którym mowa w art. 22 ust. 2, uważać należy za spełniony:

- a) w stosunku do żony i dzieci, jeżeli w chwili śmierci zamieszkiwali wspólnie z osobą zmarłą,
- b) w stosunku do innych osób wymienionych w art. 22 ust. 1, jeżeli spełnione są zarówno po stronie tych osób jak i zmarłego warunki określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 1953 r. w sprawie warunków w jakich uważa się rodziców i męża za pozostających na utrzymaniu pracownika (pracownicy) Dz. U. Nr 42, poz. 260).

Do art. 32

43. 1. Wysokość renty ulega ponownemu ustaleniu najwcześniej po okresie 3 lat od daty, od której przyznano rentę, jeżeli w tym okresie rencista:

- a) był zatrudniony i przerwy w zatrudnieniu nie wynosiły łącznie więcej niż 6 miesięcy oraz
- b) osiągnął przeciętny miesięczny zarobek wyższy od podstawy wymiaru renty.

43. 2. Za przerwy w zatrudnieniu uważa się wszystkie okresy nie będące okresami zatrudnienia w rozumieniu art. 7 ust. 1. a w szczególności:

- a) przerwę od daty przyznania renty do czasu ponownego podjęcia zatrudnienia,
- b) przerwę pomiędzy poszczególnymi okresami zatrudnienia oraz
- c) przerwę po ustaniu ostatniego zatrudnienia do daty, w której upływa 3-letni okres po przyznaniu renty.

Przykład 1: Rencista, któremu przyznano rentę starczą od 1.2.1955 r., podjął zatrudnienie dopiero 1.10.1955 r. (a więc po 8 mies. przerwie) z zarobkiem wyższym od podstawy wymiaru renty.

Okres 3 lat od daty przyznania renty (1.2.1955) upływa z dniem 31.1.1958 r. Z dniem tym rencista nie ma prawa do przeliczenia renty, ponieważ przerwa w zatrudnieniu (1.2.—30.9) w tym 3-letnim okresie wynosi 8 miesięcy, a okres zatrudnienia zaledwie 24 miesiące. Prawo do przeliczenia renty rencista może nabyć później, jeżeli będzie nadal zatrudniony. Wtedy z całego okresu od daty przyznania renty (a więc z okresu dłuższego niż 3 lata) rencista będzie mógł wybrać okres 3-letni, w którym był zatrudniony co najmniej przez 30 miesięcy, a więc taki okres, w którym przerwy w zatrudnieniu nie wynosiły łącznie więcej niż 6 miesięcy (zob. przykład 4).

Przykład 2. Rentę przyznano od 30.6.1955 r. Rencista zatrudniony był z przerwami i przebył w zatrudnieniu od 30.6.1958 r. — 28 miesięcy. Od dnia 1.7.1958 r. nie pracuje. Rencista nie ma prawa do przeliczenia renty, ponieważ przerwy w zatrudnieniu w okresie 3 lat od przyznania renty wyniosły łącznie 8 miesięcy (36—28).

Przykład 3. Przyznano rentę starczą od 21.12.1955 r. Od przyznania renty rencista był zatrudniony i zwolniony został 30.6.1958 r. Okres 3 lat licząc od daty przyznania renty upływa z dniem 20.12.1958 r. Przerwa w zatrudnieniu w tym okresie trwała od 1.7.1958 r. do 21.12.1958 r. i była mniejsza niż 6 miesięcy. Rencista ma prawo do przeliczenia renty od 21.12.1958 r., jeżeli przeciętny zarobek z tego okresu zatrudnienia jest wyższy od podstawy wymiaru renty.

Przykład 4. Rencisście przyznano rentę starczą od 1.2.1955 r. Nowe zatrudnienie podjął dopiero 1.10.1955 r. (a więc po przerwie 8 mies.) z zarobkiem wyższym od podstawy wymiaru renty. Okres 3 lat upływa 31.1.1958. W tym jednak okresie ma przerwę w zatrudnieniu wynoszącą 8 miesięcy. Pracę przerywa w dniu 14.5.1958 r. a wniosek o przeliczenie renty zgłasza 5.6.1958 r. Zainteresowany ma prawo wybrać sobie dowolny 3-letni okres, w którym będzie mieć co najmniej 30 miesięcy zatrudnienia. Takim dowolnie wybranym 3-letnim okresem może być w niniejszym przypadku okres od 15.5.1955 r. do 14.5.1958 r. (do daty ustania zatrudnienia). W tym trzyletnim okresie zainteresowany ma więcej niż 30 miesięcy zatrudnienia, wobec czego ma prawo do przeliczenia renty.

44. Przez wyrazy „po przyznaniu renty“ należy rozumieć okres przypadający po dacie, od której przyznano rentę, a nie po dacie decyzji przyznającej rentę. Jeżeli wysokość renty została już raz ustalona w trybie art. 32, z datą, od której liczy się nowy 3-letni okres, należy uważać datę, od której ostatnio ustalono wysokość renty na podstawie art. 32. Jeżeli zatem od ostatniego ustalenia wysokości renty w trybie art. 32 nie upłynął jeszcze 3-letni okres, renta nie może być przeliczona, chociażby od daty, od której po raz pierwszy przyznano rentę starczą, upłynęło już 3 lub więcej lat.

45. Jeżeli rencista w ciągu roku od daty wydania pierwszej decyzji zgłosił wniosek o zmianę podstawy wymiaru renty w trybie art. 10 ust. 2 i w związku z tym ulega zmianie wysokość renty, termin 3-letni należy liczyć nie od daty przyznania wyższej renty w następstwie przyjęcia innej podstawy wymiaru renty w myśl art. 10 ust. 2, lecz od daty przyznania renty w pierwotnej wysokości.

Do art. 33.

46.1. W myśl art. 33 ust. 1 do zamiany renty starczej na rentę inwalidzką wystarcza spełnienie tylko jednego warunku, a mianowicie zaliczenie rencisty do I grupy inwalidów. W tym przypadku za podstawę wymiaru renty inwalidzkiej przyjmuje się podstawę, która była przyjęta do obliczenia renty starczej. Rentę inwalidzką wypłaca się wtedy od terminu określonego w art. 17 ust. 2.

46.2. Jeżeli rencista żądający zamiany renty starczej na rentę inwalidzką zaliczony został do I grupy inwalidów i spełnia wszystkie warunki wymagane do renty inwalidzkiej (posiada wymagany okres zatrudnienia np. 5 lat zatrudnienia w okresie ostatnich 10 lat przed ustaniem zatrudnienia i stał się inwalidą w czasie zatrudnienia lub w ciągu 2 lat po ustaniu zatrudnienia), wówczas przy przyznawaniu renty inwalidzkiej należy wziąć za podstawę wymiaru renty przeciętny zarobek miesięczny z okresów zatrudnienia wymienionych w art. 10 ust. 1. Na skutek zbiegu prawa do dwóch rent (inwalidzkiej i starczej) rencisście przysługuje prawo wyboru jednej renty (art. 15). Wyplata wybranej renty inwalidzkiej następuje od terminu określonego w art. 14 ust. 2 z uwzględnieniem art. 20 ust. 1 pkt. 1.

46.3. Postępowanie omówione w pkt. 46.1 i 46.2 stosuje się również przy zamianie renty starczej na rentę inwalidzką w przypadkach określonych w art. 33 ust. 2.

Do art. 34.

47.1. Pracownikowi, u którego komisja lekarska stwierdziła, że stał się inwalidą jeszcze przed rozpoczęciem zatrudnienia (m. in. dotyczy to będzie ociemniałych), przysługuje prawo do renty inwalidzkiej tylko wówczas, jeżeli po podjęciu zatrudnienia nastąpiło dalsze pogorszenie się sprawności organizmu, które osobno wzięte uzasadnia zaliczenie co najmniej do III grupy inwalidów. W tym wypadku wysokość renty inwalidzkiej ustala się według grupy inwalidów uzasadnionej ogólnym stanem zdrowia, a nie tylko naruszeniem sprawności organizmu powstałym po podjęciu zatrudnienia.

47.2. Jeżeli z powodu nieustalenia przez komisję lekarską daty powstania inwalidztwa przyznano rentę inwalidzką pracownikowi, który stał się inwalidą przed rozpoczęciem zatrudnienia, a komisja lekarska w wyniku badania kontrolnego ustali tę datę i nie stwierdzi, że zachodzą warunki omówione w pkt. 47.1, należy wstrzymać dalszą wypłatę renty na podstawie art. 19.

Do art. 39.

48. Jeżeli komisja lekarska zaliczy pracownika z powodu wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej do III grupy inwalidów i niezależnie od tego orzeknie równocześnie, że ogólny stan zdrowia pracownika uzasadnia zaliczenie do II lub I grupy inwalidów, wówczas pracownik taki ma prawo do renty inwalidzkiej:

- a) albo według III grupy inwalidów w wysokości przewidzianej dla osób, których inwalidztwo powstało wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej,
- b) albo według II lub I grupy inwalidów w wysokości przewidzianej dla osób, które stały się inwalidami wskutek innych przyczyn, jeżeli spełnia warunki wymagane do przyznania renty inwalidzkiej dla takich osób.

Wypłaty renty inwalidzkiej w jednej z wyżej podanych wysokości dokonywa się w zależności od wyboru pracownika zgodnie z art. 15 ust. 1.

49. Jeżeli rencista uprawniony do renty inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej posiada zarobki z tytułu zatrudnienia lub dochody z innych źródeł, które ze względu na swą wysokość nie powodują w myśl rozporządzenia wymienionego w pkt. 35.2 zawieszenia prawa do renty inwalidzkiej z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa lub obniżenia takiej renty, to rentę inwalidzką z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej wypłaca się w wysokości określonej w art. 39 ust. 1 dla nie zatrudnionych lub nie posiadających dochodów z innych źródeł.

Do art. 42.

50.1. Według art. 42 do zamiany renty inwalidzkiej na rentę starczą muszą być spełnione tylko 2 warunki a mianowicie przebycie wymaganego okresu zatrudnienia oraz osiągnięcie wieku starczego (nie jest natomiast wymagany 3-ci warunek osiągnięcia wieku starczego w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat po ustaniu zatrudnienia).

nia). Jeżeli uprawniony do renty inwalidzkiej spełnił te dwa warunki, to przy zamianie renty inwalidzkiej na rentę starczą za podstawę wymiaru renty starczej przyjmuje się tę samą podstawę, od której wymierzono rentę inwalidzką. Wypłata renty starczej następuje od terminu określonego w art. 17 ust. 2.

50.2. Jeżeli rencista żądający zamiany renty inwalidzkiej na rentę starczą spełnia wszystkie warunki wymagane do renty starczej (art. 28), to przy przyznawaniu renty starczej należy wziąć za podstawę wymiaru tej renty przeciętny zarobek z okresów zatrudnienia wymienionych w art. 10 ust. 1. Wobec zbiegu prawa do dwóch rent (inwalidzkiej i starczej) wypłaca się zgodnie z art. 15 ust. 1 rentę wyższą lub wybraną przez zainteresowanego. Wypłata renty starczej w takim przypadku następuje od terminu określonego w art. 14 ust. 2 z uwzględnieniem art. 20 ust. 1, pkt. 1.

Do art. 44.

51. Po śmierci pracownika, któremu odmówiono renty na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. i który nie spełniał warunków określonych w art. 95 ust. 1 (dawniej art. 83), nie przysługuje renta rodzinna, ponieważ zmarły w chwili śmierci nie posiadał warunków wymaganych do uzyskania renty inwalidzkiej lub starczej, jak tego wymagają przepisy art. 44.

Do art. 45 ust. 1.

52. W myśl art. 45 ust. 1 pkt. 1 i art. 49 prawo do renty rodzinnej po zmarłym pracowniku mają dzieci własne, przysposobione, pasierby, dzieci obce wzięte na utrzymanie i wychowanie oraz wnuki i rodzeństwo. Według art. 50 ust. 1 pkt. 1 dzieci obce, wnuki i rodzeństwo uprawnione są do renty rodzinnej po zmarłym pracowniku, jeżeli nie mają prawa do renty rodzinnej po własnych rodzicach. Z tego wynika, że dzieci te mogą mieć prawo do renty tylko z jednego tytułu. Zastrzeżenie takie nie istnieje w stosunku do dzieci przysposobionych i do pasierbów. Dziecko więc przysposobione może mieć prawo do renty rodzinnej zarówno po rodzicach własnych jak i po rodzicach przysposobicielach. Jeżeli dziecko przysposobione pobierało rentę rodzinną po rodzicach naturalnych w wysokości określonej dla sieroty zupełnej to ma prawo do renty rodzinnej w wysokości określonej dla sierot zupełnych i po dacie przysposobienia.

Jeżeli po śmierci jednego z rodziców-przysposobicieli powstanie również prawo do renty, rentę tę wypłaca się bez kwoty wzrostu przewidzianego dla sieroty zupełnej, jeżeli jedno z rodziców-przysposobicieli żyje. Wobec zbiegu następuje wypłata jednej renty według zasad art. 15 ust. 1.

53. Według art. 45 ust. 2 pkt. 2 prawo do renty rodzinnej po pracowniku mają rodzice. Przez rodziców należy rozumieć tylko rodziców naturalnych. Rodzice-przysposobiciele nie mają prawa po śmierci przysposobionego dziecka do renty rodzinnej albowiem w dekreście nie są oni wymienieni w grupie członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej. Gdyby ustawodawca zamierzał objąć rodziców — przysposobicieli uprawnieniami do renty, zostaliby oni wyraźnie w dekretach wymienieni, tak jak dzieci przysposobione, pasierby itd.

54. Małżonka i rodziców zmarłego pracownika uważa się za członków rodziny uprawnionych do renty, jeżeli stali się inwalidami w ciągu 5 lat po śmierci pracownika. W przypadku gdy takie inwalidztwo członka rodziny ustalo i wskutek tego wstrzymano rentę rodzinną, a członek rodziny stał się ponownie inwalidą, ma on prawo do renty rodzinnej tylko w tym przypadku, gdy to ponowne inwalidztwo powstało w ciągu 5 lat od śmierci pracownika.

Do art. 45 ust. 2.

55. W myśl art. 45 ust. 2 rodziców pracownika (rencisty) także męża pracownicy (rencistki) uważa się za uprawnionych do renty rodzinnej, jeżeli poza spełnieniem innych warunków — pozostawali na utrzymaniu pracownika (rencisty).

W myśl zaś § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 1953 r. w sprawie warunków, w jakich uważa się rodziców i męża za pozostających na utrzymaniu pracownika (Dz. U. Nr 42, poz. 200) — przyjmuje się m. in., że rodzice lub mąż nie pozostawali na utrzymaniu pracownika (pracownicy), jeżeli mąż lub oboje rodzice albo jedno z nich w chwili śmierci pracownika (pracownicy) pobierali rentę.

Pod pojęciem renty należy rozumieć rentę określoną w art. 3 dekretu (rentę starczą, inwalidzką lub rodzinną).

Ponieważ renta wypadkowa, o której mowa w art. 91, nie jest rentą określoną w art. 3, wobec tego członek rodziny, który pobiera taką rentę wypadkową, nie może być z powodu pobierania tej renty uważany za nie pozostającego na utrzymaniu zmarłego pracownika (pracownicy). W razie przyznania takiemu członkowi rodziny również prawa do renty rodzinnej, członkowi temu przysługuje prawo wyboru renty (art. 15).

Do art. 46 ust. 2.

56. Przepis art. 46 ust. 2 określa dodatkowo warunki do renty rodzinnej, które muszą być spełnione, aby osoba, która zawarła związek małżeński z rencistą, mogła być uważana za członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej. Przez rencistę, o którym wyżej mowa, rozumieć należy każdą osobę, której została przyznana renta bez względu na to, czy osoba ta nadal pracowała i czy miała prawo do renty zawieszono z tytułu wykonywania zatrudnienia lub posiadania dochodów z innych źródeł. Pod pojęciem bowiem rencisty uważa się tak osoby otrzymujące rentę jak i osoby, którym prawo do renty zostało zawieszono (np. art. 31 ust. 3 i art. 39 ust. 3 i 6). Brak jest podstaw do innego traktowania wdów po tych osobach, które po przyznaniu renty nadal pracowały, a inaczej wdów po rencistach, którzy po przyznaniu renty nie pracowali. Jest to zresztą zgodne z intencją i założeniami dekretu, gdyż osoba, której zawieszono prawo do renty ma już ustalone prawo do renty i to jest istotne. W razie śmierci takiej osoby uprawnienia jej jako już ustalone nie muszą być po raz drugi udowadniane przez członków rodziny (zob. wyrok TUS z 16. 4.1953 r. TR. II.1064/57).

Do art. 52 ust. 5.

57. Za sierotę zupełną w rozumieniu art. 52 ust. 5 uważa się dziecko uprawnione do renty rodzinnej po pracowniku, którego małżonek również nie żyje. Dziecko więc

uprawnione do renty po własnych rodzicach jest sierotą zupełną, gdy nie żyją oboje rodzice. Jeżeli natomiast dziecko ma prawo do renty po przysposobicielu, którego małżonek żyje, to dziecko takie nie może być uważane za sierotę zupełną, chociaż by jego naturalni rodzice nie żyli. Tak samo wnuk uprawniony do renty po śmierci dziadka nie może być uważany za sierotę zupełną, jeżeli żyje babka (choć nie żyją rodzice) albowiem prawo do świadczeń powstało po dziadkach, a nie po rodzicach.

Do art. 55.

58. Zasady wypłaty świadczeń rentowych określone są w przepisach III części zarządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. w sprawie wykonania dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Monitor Polski Nr A-70, poz. 874). W myśl § 29 i 35 tego zarządzenia, renty i dodatki do renty wypłaca się do rąk osób uprawnionych lub do rąk ich opiekunów (kuratorów). W przypadku, gdy żona domaga się wypłaty renty męża do jej rąk, ponieważ mąż nie spełnia obowiązku dostarczania środków utrzymania rodziny, wypłata renty może być dokonana do jej rąk tylko na podstawie wyroku sądowego.

59. Rencista, który nie przepracował w ciągu miesiąca 20 dni pracy i nie uzyskał przez to prawa do zasiłków rodzinnych z tytułu zatrudnienia, ma prawo do otrzymania dodatku do renty dla żony i dzieci, jeżeli w tym okresie pobierał rentę i miał prawo do dodatków.

Wypłata dodatku nie może jednak nastąpić za okres dłuższy niż za 3 miesiące wstecz od daty złożenia wniosku o ten dodatek.

60. Dodatki do rent dla dzieci, wnuków i rodzeństwa w wieku ponad 16 lat przysługują, jeżeli ci członkowie rodziny spełniają warunki określone w art. 45 ust. 1.

Za szkoły, do których uczęszczanie uprawnia dzieci w wieku powyżej 16 lat do rent rodzinnych oraz do dodatków do rent, uważa się szkoły objęte państwową organizacją szkolnictwa a więc państwowe szkoły ogólnokształcące, państwowe szkoły zawodowe i szkoły wyższe; za objęte państwową organizacją szkolnictwa uważa się również szkoły prywatne posiadające uprawnienia szkół państwowych, stwierdzone przez władze szkolne.

Wszelkie kursy zawodowe i doksztalcające oraz szkoły zaoczne nie należą do szkół, o których wyżej mowa, a tym samym uczęszczanie na te kursy lub do szkół zaocznych nie uprawnia do pobierania ani renty, ani dodatków do renty.

61. Okresy nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy oraz wstępnego stażu pracy są okresami zatrudnienia (art. 10 ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczeniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy — Dz. U. Nr 45, poz. 226). Okresy, o których mowa, nie mogą więc być traktowane na równi z uczęszczaniem do szkół wymienionych w pkt. 60 chociażby zatrudnieni pobierali naukę w ramach przepisów o doksztalcaniu młodocianych pracowników. Wyjątek w tym zakresie przewidziany jest jedynie w § 27 uchwały Nr 364 Rady Ministrów z dnia 26 września 1958 r. w sprawie zatrudniania młodocianych przez zakłady pracy w celu nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy (Monitor Polski Nr 78,

poz. 453). W myśl wymienionego § 27 w okresach pobierania uczniowskich stawek płac, określonych w § 13 pkt. 1 i 2 oraz w § 17 uchwały, naukę zawodu w pierwszym i drugim roku oraz przyuczenie do określonej pracy traktuje się w zakresie przepisów o zasiłkach rodzinnych i dodatkach do rent na równi z uczęszczaniem do szkoły. Przepis uchwały nie dotyczy jednak młodocianych pracowników zatrudnionych w związku z nauką zawodu w zakładach rzemieślniczych, wobec czego brak jest podstawy prawnej do przyznania dodatku do renty dla dzieci rencistów w wieku ponad 16 lat, odbywających naukę zawodu w zakładach rzemieślniczych.

62.1. Jednym z warunków uzasadniających przyznanie dodatków do renty dla żony rencisty jest, by żona pozostawała na wyłącznym i całkowitym utrzymaniu rencisty. Jeżeli więc żona rencisty posiada własne źródła dochodu, niezależnie od ich wysokości, nie przysługuje dla niej dodatek do renty, ponieważ nie pozostaje ona na całkowitym i wyłącznym utrzymaniu rencisty.

62.2. Fakt przebywania rencisty w zakładzie pomocy społecznej nie może stanowić przeszkody do wypłacania dodatku do renty dla jego żony. Wynika to zresztą z przepisów § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 października 1958 r. w sprawie zasad dokonywania potrąceń z rent na pokrycie kosztów utrzymania rencistów przebywających w zakładach pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 315), w myśl którego dodatek do renty dla żony w okresie pobytu rencisty w zakładzie winien być wypłacony bezpośrednio do jej rąk. Z przepisów tego rozporządzenia wynika nadto, że rencista przebywający w zakładzie ma prawo ubiegania się o zwolnienie w całości lub w części od odpłatności za pobyt w zakładzie, jeżeli członkowie rodziny, do których alimentowania jest prawnie zobowiązany, nie posiadają dostatecznych środków utrzymania.

63. Według art. 55 pkt. 2 dodatek do renty przysługuje tylko na żonę, brak jest więc podstaw do przyznania dodatku do renty dla męża rencistki.

64. Wobec uchylecia z dniem 1 lipca 1954 r. ustawy o bractwach górniczych (art. 112 ust. 2 pkt. 5) za pracę w brackich zakładach nie może być uznana praca wykonywana w tych zakładach po dniu 30 czerwca 1954 r. Dodatki zatem przewidziane w art. 56 nie przysługują za okresy pracy wykonywanej w byłych zakładach brackich po dniu 30 czerwca 1954 r.

Do art. 57.

65. Za datę początkową okresu zatrudnienia uzasadniającego prawo do dodatku do renty inwalidzkiej za nieprzerwany okres zatrudnienia po Wyzwoleniu przyjmuje się dzień faktycznego podjęcia zatrudnienia po Wyzwoleniu. Za datę Wyzwolenia należy przyjmować faktyczny dzień ustania okupacji hitlerowskiej.

Przyjęcie w drodze wykładni jednego terminu początkowego (np. 22.VII.1944 r.) dla obszaru całego Państwa nie jest uzasadnione z uwagi na znaczną różnicę w czasie gdy poszczególne dzielnice kraju zostały wyzwolone.

Do art. 59.

66. Prawo do dodatku do renty określonego w art. 59 przysługuje również rencistom odznaczonym orderem *Wirtuti Militari* przez władze polskie w kraju i na emigracji,

w okresie od 1 września 1939 r. do 13 lutego 1946 r. za zasługi w czasie wojny 1939—1945. Dowodem stwierdzającym odznaczenia powyższym orderem jest legitymacja wydana przez Kancelarię Rady Państwa. W razie przedstawienia innego dowodu należy ten dowód lub jego odpis (bez akt rentowych) przesłać przy piśmie pisany na maszynie do Biura Odznaczeń Kancelarii Rady Państwa (Warszawa, ul. Wiejska 4/6/8) z prośbą o wyrażenie opinii, czy przedłożony dowód jest wystarczający dla uznania odznaczenia orderem *Virtuti Militari*.

Opinia Biura Odznaczeń jest wiążąca przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu dodatku do renty z art. 59.

Do art. 60.

67. Za osoby uprawnione do dodatku przewidzianego w art. 60 należy uważać zarówno te osoby, które w dacie przyznania renty starczej pobierały renty inwalidzkie określone w tym przepisie, jak również osoby, które posiadały w tej dacie uprawnienia do tych rent inwalidzkich, ale ich nie pobierały, gdyż pobierały inne renty, do których również miały prawo (art. 15).

Do art. 61.

68. Warunek pozostawania na utrzymaniu rencisty, od którego uzależnione jest prawo do zasiłku pogrzebowego w razie śmierci członków rodziny rencisty wymienionych w art. 61, ust. 1, pkt. 3 i 4 uważać należy za spełniony w stosunku do:

- a) małżonka i rodziców, jeżeli spełniają warunki określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 1958 r. w sprawie warunków w jakich uważa się rodziców i męża za pozostających na utrzymaniu pracownika (pracownicy) (Dz. U. Nr 42, poz. 200),
- b) dzieci, wnuków i rodzeństwa, jeżeli rencista pobierał na nie dodatki do renty.

69.1. Zasiłek pogrzebowy nie przysługuje po osobach pobierających:

- a) zaopatrzenia przyznane na podstawie art. 17 dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13),
- b) zaopatrzenia przyznane na podstawie art. 5 dekretu z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 15, poz. 82),
- c) renty z tytułu odpowiedzialności cywilnej (tzw. renty sądowe).

69.2. Zasiłek pogrzebowy nie przysługuje również w razie śmierci członków rodzin osób, o których mowa w pkt. 69.1.

Do art. 67.

70. Zaskarżenie do sądu decyzji odmawiającej renty z powodu braku inwalidztwa nie stanowi przeszkody do rozpatrzenia ponownego wniosku o rentę zgodnie z § 26 zarządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. w sprawie wykonania dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Monitor Polski Nr A-70, poz. 874), jeżeli ponowny wnio-

sek został zgłoszony po upływie roku od daty wydania decyzji odmownej, albo gdy zostanie przedłożone zaświadczenie lekarskie stwierdzające istotne pogorszenie się stanu zdrowia osoby zainteresowanej.

Do art. 86.

71. Wnioski o wznowienie wypłaty renty osobom, którym przyznano rentę, pensję lub zaopatrzenie na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. i które nie pobierały tych świadczeń w dniu 30 czerwca 1958 r. należy przysyłać do decyzji Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

Do art. 87.

72. Osoby, którym wymierzono renty z urzędu na podstawie art. 87—89, mogą zgodnie z art. 92 wystąpić o zmianę przyznanych im rent na renty korzystniejsze. Osobie zatem, która na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. pobierała zaopatrzenie z byłego państwowego systemu emerytalnego i której przyznano z urzędu rentę inwalidzką z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa, należy przyznać na jej wniosek rentę inwalidzką w wysokości przewidzianej dla osób, które stały się inwalidami wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, jeżeli zostanie to udowodnione i komisja lekarska zaliczy taką osobę do jednej z grup inwalidów z tego powodu.

Do art. 91 ust. 1.

73. Rencista, któremu przyznano, a następnie zawieszono prawo do renty starczej lub inwalidzkiej lub zmniejszono ich wysokość i który posiada równocześnie prawo do renty wypadkowej w myśl art. 91 ust. 1, może żądać w myśl art. 15 dokonywania wypłaty tej renty wypadkowej w okresie zawieszenia prawa do renty starczej lub inwalidzkiej lub w okresie obniżenia ich wysokości.

Prawo do wyboru renty wypadkowej przysługującej na podstawie art. 91 ust. 1 przysługuje również i w tych przypadkach, gdy rencista renty tej nie pobierał w dniu 30 czerwca 1958 r. wskutek wcześniejszego dokonania wyboru innej renty w myśl art. 15.

W obydwu tych przypadkach wypłatę renty wypadkowej należy podjąć w wysokości przysługującej w dniu 30 czerwca 1958 r. za 3 miesiące wstecz od zgłoszenia wniosku, lecz nie wcześniej niż od daty wstrzymania jej wypłaty.

Do art. 91 ust. 2.

74.1. Przepis art. 91 ust. 2 ma zastosowanie do wszystkich tych rencistów wypadkowych, u których niezdolność do zarobkowania spowodowana wypadkiem w zatrudnieniu lub chorobą zawodową uzasadnia zaliczenie co najmniej do III grupy inwalidów, aczkolwiek w myśl przepisów o orzecznictwie lekarskim w sprawach wypadkowych obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. niezdolność ta oceniona była na mniej niż 45%. Do przyznania zatem renty inwalidzkiej przy zastosowaniu art. 91 ust. 2 nie jest wymagane pogorszenie się skutków wypadku lub choroby zawodowej, natomiast wymagane jest zgłoszenie wniosku najpóźniej do dnia 31 grudnia 1958 r.

Celem tego przepisu jest bowiem umożliwienie uzyskania świadczeń określonych w dekreście tym osobom, które wskutek mechanicznego zaliczenia do grupy inwalidów na podstawie art. 83 nie miałyby prawa do tych świadczeń, mimo istnienia inwalidztwa uzasadniającego zaliczenie do jednej z grup inwalidów.

74.2. Do rent inwalidzkich przyznanych w miejsce niskoprocentowych rent wypadkowych (art. 91 ust. 1) na podstawie art. 91, ust. 2 stosuje się te wszystkie przepisy dekretu, jakie mają zastosowanie do rent przyznanych z urzędu w miejsce rent z tzw. starego portfela, a więc i przepisy art. 94 ust. 2 ograniczające wysokość renty w razie pozostawania rencisty w zatrudnieniu lub posiadania dochodów z innych źródeł. Zasada ta wynika z faktu mechanicznego przeliczenia rent na podstawie art. 88; w tym więc przypadku art. 91 ust. 2 jest korektą tego mechanicznego przeliczenia. Brak bowiem byłoby uzasadnienia, aby do rent przyznanych w trybie art. 88, stosowano ograniczenia zawarte w art. 94 ust. 2, a nie stosowano ich do rent przyznanych na podstawie art. 91 ust. 2.

Do art. 94.

75.1. Ograniczenie wysokości renty przewidziane w art. 94 ust. 2 dla rencistów ze starego portfela pozostających w zatrudnieniu lub posiadających dochody z innych źródeł trwa tak długo, dopóki rencista nie przerwie zatrudnienia lub nie utraci dochodów z innych źródeł. Zaliczenie więc takiego rencisty do grupy inwalidów uzasadniającej przyznanie wyższej renty nie daje podstawy do wypłacenia renty w wysokości przekraczającej rentę pobieraną w dniu 30 czerwca 1958 r. (art. 94 ust. 2). Przepis art. 94 ust. 2 nie zwalnia jednak organu przyznającego rentę od obowiązku każdorazowego ustalenia renty we właściwej wysokości.

75.2. Zmiana grupy inwalidów u rencistów, którym przyznano renty na podstawie art. 87—89 i 92 nie powoduje zmiany podstawy wymiaru renty.

Zmiana podstawy wymiaru renty u takich rencistów następuje jedynie na warunkach określonych w art. 32, ponieważ zgodnie z art. 93 ust. 1 do rent tych mają zastosowanie ogólne przepisy dekretu.

Do art. 95.

76. Przepisy art. 95 ust. 1 pkt. 2 nie wymagają wykonywania zatrudnienia po wydaniu decyzji odmawiającej renty na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r.

Do art. 97.

77. Jeżeli rencistę pobierającego rentę wypadkową określoną w art. 91 ust. 1 poddano badaniu lekarskiemu z urzędu lub na jego wniosek w celu stwierdzenia uprawnień do renty inwalidzkiej i w wyniku tego badania stwierdzono, że niezdolność do zarabkowania spowodowana wypadkiem w zatrudnieniu lub chorobą zawodową wynosi mniej niż 25%, należy zgodnie z art. 97 ust. 2 wstrzymać dalszą wypłatę renty wypadkowej — niezależnie od tego czy niezdolność do zarabkowania uznana była poprzednio za trwałą.

78. W razie gdy na podstawie art. 97 ust. 2 w zamian renty wypadkowej przyznano rentę inwalidzką określoną

w dekreście, podstawę wymiaru renty ustala się tak jak dla renty, o której przyznanie zgłoszono wniosek po raz pierwszy; w tym przypadku przepisy art. 94 ust. 2 nie mają zastosowania.

Do art. 100.

79.1. Pracownik, który spełnił do dnia 1 lipca 1959 r. warunki określone w art. 100 ust. 1 zachowuje prawo do renty na podstawie tego przepisu, chociażby zwolnienie ze służby z urzędu lub na jego prośbę nastąpiło po dniu 1 lipca 1959 r. Osiągnięcie warunków, o których mowa, winno nastąpić w służbie publiczno-prawnej.

79.2. Osiągnięcie określonego w art. 100 ust. 1 wieku i stażu pracy w zatrudnieniu wykonywanym na podstawie umowy o pracę nie uprawnia do renty starczej na podstawie tego artykułu. Pracownicy zwolnieni z publiczno-prawnej służby przed dniem 1 lipca 1954 r. nie korzystają z uprawnień wynikających z art. 100, chociażby ich zwolnienie ze służby zostało następnie uznane za niesłuszne i chociażby po dniu 1 lipca 1954 r. zostali ponownie powołani do służby publiczno-prawnej.

79.3. Wyjątek od reguły wymienionej w pkt. 79.2 stanowią niektórzy spośród publiczno-prawnych pracowników b. Polskiego Monopolu Tytoniowego, b. Państwowego Monopolu Spirytusowego oraz b. Państwowego Zakładu Emerytalnego pozostający w czynnej służbie w tych jednostkach w chwili ich likwidacji.

Jeżeli pracownicy ci przeszli bezpośrednio do zatrudnienia w zakładach pracy, które przejęły czynności zlikwidowanych jednostek, to jakkolwiek ich stosunek pracy w tych nowych zakładach pracy oparty był na umowie o pracę, byli oni objęci państwowym systemem emerytalnym.

Jeżeli wymienieni pracownicy w tych sukcesyjnych zakładach pracy byli zatrudnieni w dniu 1 lipca 1954 r., mają oni prawo do renty starczej na podstawie art. 100, o ile oczywiście spełniają warunki określone w tym artykule.

Wymienieni pracownicy przy wniosku o rentę starczą na podstawie art. 100 winni przedstawić zaświadczenie właściwego zakładu pracy, stwierdzające uczestnictwo w państwowym systemie emerytalnym w dniu 1 lipca 1954 r.

Do art. 104.

80.1. Pracownicze kasy emerytalne zostały zlikwidowane z dniem 1 lipca 1954 r. na podstawie art. 94 w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 1956 r. Wypłatę przyznanych już świadczeń z tytułu przynależności do tych kas przejął b. ZUS, a następnie prezydium rad narodowych, przy czym świadczenia te wypłacane były niezależnie od innych świadczeń rentowych, przyznanych na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. W przypadku zaś nabycia uprawnień do renty na podstawie dekretu, zainteresowany miał prawo wyboru, albo renty na podstawie tego dekretu, albo rent z tytułu przynależności do pracowniczej kasy emerytalnej oraz z ubezpieczenia społecznego i ewen. innych (art. 15).

80.2. Stan prawny, o którym mowa w pkt. 80.1, utrzymał się do dnia 1 lipca 1958 r., tj. do dnia wejścia w ży-

cie ustawy z dnia 28 marca 1958 r. o zmianie przepisów o rentach i zaopatrzeniach (Dz. U. Nr 21, poz. 93). Ustawa ta wprowadziła nowe przepisy, a m. in.:

- a) art. 82a — który stanowi o zmianie rent przyznanych na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. na renty z dekretu,
- b) art. 82.d. — który stanowi, że przepisy art. 82a — stosuje się również m. in. do osób pobierających świadczenia na podstawie art. 93 (w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 1958 r.) tj. do osób pobierających świadczenia z tytułu przynależności do byłych pracowniczych kas emerytalnych.

W ten sposób z dniem 1 lipca 1958 r. świadczenia pobierane z tytułu przynależności do byłych pracowniczych kas emerytalnych stały się rentami z dekretu, a tym samym mają do nich zastosowanie przepisy o zawieszaniu rent.

Do art. 107

81. 1. Członkowie i kandydaci na członków spółdzielni pracy uważani są za pracowników w rozumieniu art. 4, jeżeli praca w spółdzielni stanowi ich główne źródło utrzymania.

81. 2. Uznaje się, że praca w spółdzielni stanowi główne źródło utrzymania, jeżeli członek lub kandydat na członka spółdzielni pracuje w spółdzielni:

- a) w wymiarze godzin powszechnie obowiązującym w przemyśle i handlu lub
- b) w wymiarze godzin krótszym lecz nie mniejszym niż połowa obowiązującego wymiaru czasu pracy w danym zawodzie oraz nie posiada dochodów z innych źródeł przekraczających zarobek z tytułu pracy w spółdzielni.

81. 3. Do okresu zatrudnienia zalicza się okresy pracy członka lub kandydata na członka spółdzielni pracy, jeżeli spełnione są warunki określone w pkt. 81. 2. W razie równoczesnego wykonywania pracy w więcej niż w jednym zakładzie pracy bierze się pod uwagę łączny czas pracy.

82. Jeżeli członek lub kandydat na członka spółdzielni pracy wykonuje na zlecenie spółdzielni pracę chałupniczą, to dla oceny, czy z tytułu wykonywania tej pracy należy uznać go za pracownika w rozumieniu art. 4 należy stosować zasady podane w pkt. 6.1—6.4.

Do art. 108

83. Jednym z podstawowych warunków branych pod uwagę przy przyznawaniu renty wyjątkowej na podstawie art. 108 jest nieposiadanie przez zainteresowanego niezbędnych środków utrzymania. Przez określenie to należy rozumieć nie tylko faktyczny brak tych środków, ale również niemożność ich uzyskania z uwagi na wiek starczy bądź niezdolność do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia, tj. taki stan zdrowia, który uzasadnia zaliczenie do I lub do II grupy inwalidów.

Inwalidztwo III grupy ogranicza wprawdzie zdolność zarobkową, lecz nie wyklucza wykonywania pracy dostosowanej do stanu zdrowia. Inwalidztwo III grupy nie uzasadnia z reguły przyznania renty wyjątkowej.

W związku z tym w sprawach osób zaliczonych do III grupy inwalidów nie należy w zasadzie występować z wnioskami o przyznanie rent w drodze wyjątku, a starać się zapewnić zainteresowanym osobom zatrudnienie w ramach produktywizacji inwalidów.

84. Do rent przyznanych w drodze wyjątku nie przysługują żadne inne dodatki do rent, przewidziane w de-

krete z wyjątkiem dodatków dla dzieci, wnuków i rodzeństwa oraz dla żony.

85. Wyjątkowe renty inwalidzkie, przyznane przed dniem 1 lipca 1958 r., powinny być podwyższone zgodnie z decyzją Ministra Pracy i Opieki Społecznej odpowiednio do kwot stanowiących w myśl dekretu najniższy wymiar danego rodzaju renty, tj. inwalidzkie I grupy do 600 zł, starcze i inwalidzkie II grupy — 500 zł, inwalidzkie III grupy — 260 zł i rodzinne — 360 zł.

Renty wyjątkowe przyznane na podstawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie dekretu, gdzie z uwagi na odmiennosc w orzecznictwie inwalidzkim nie ustalono grupy inwalidzkiej, należało podwyższyć do 500 zł, a gdy rencista był bezradny — do 600 zł. Jeżeli w wyniku badania kontrolnego, okaże się, że inwalida zaliczony poprzednio do II grupy stał się na skutek poprawy stanu zdrowia inwalidą III grupy, akta należy nadesłać do decyzji Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

Do art. 109

86. Pracownikowi, który przed dniem 1 września 1939 r. miał przerwę w zatrudnieniu dłuższą niż 5 lat nie może być przyznana renta na podstawie art. 109. Przepisy art. 28 ust. 1 i 2 ustanowiły bowiem zasadę, że pracownik zachowuje uprawnienia do renty starczej, przez okres 5 lat od ustania zatrudnienia. Przepis art. 109 wprowadził załadę utrzymania uprawnień istniejących w dniu 1.9.1939 przez okres stanu wojennego, w którym pracownicy nie podejmowali ze względów politycznych lub nie mogli podjąć zatrudnienia. Intencją przepisu art. 109 nie było zatem przywrócenie uprawnień z tytułu dawnych okresów zatrudnienia tym osobom, które ze względu na dłuższą przerwę w zatrudnieniu utraciły te uprawnienia już przed 1.9.1939 r. Osoby takie mają prawo do renty starczej, tylko w tym przypadku, gdy spełniają warunki określone w art. 28 ust. 3 dekretu (ukończyły wiek starczy i mają okres zatrudnienia: mężczyzna — 35 lat, kobieta — 30 lat).

Do art. 115

87. Przepis art. 115 daje prawo do renty tylko tym osobom, które były „objęte uprawnieniami“, a więc które nie utraciły swych uprawnień z powodu przedawnienia. W związku z tym należy odmawiać rent osobom, które uległy wypadkom przed dniem 1 lipca 1953 r. oraz rent rodzinnym, po osobach, które wskutek wypadków poniosły śmierć przed tą datą. W myśl bowiem art. 31 ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. z 1945 r. Nr 32, poz. 131 z późniejszymi zmianami) uprawnienia do zgłoszenia roszczeń o zaopatrzenie na podstawie tej ustawy wygasły po upływie rocznego terminu od zajścia okoliczności uzasadniających prawo do zaopatrzenia.

Do art. 6 ustawy z dnia 28 marca 1958 r. o zmianie przepisów o rentach i zaopatrzeniach (Dz. U. Nr 21, poz. 93).

88. Rencista, któremu obliczono rentę na podstawie art. 6 ustawy z dnia 28 marca 1958 r. o zmianie przepisów o rentach i zaopatrzeniach (Dz. U. Nr 21, poz. 93), a który następnie po dniu 1 lipca 1958 r. podjął zatrudnienie z zarobkiem wyższym niż 500 zł miesięcznie, nie traci pra-

wa do renty ustalonej na podstawie tego przepisu, jeżeli ponownie podjęte zatrudnienie ustało do dnia 31 grudnia 1958 r.

89. Art. 6 ustawy wymienionej w pkt. 88 ma również zastosowanie do przypadku, kiedy przyznano rentę za okres przed dniem 1 lipca 1958 r. na podstawie wniosku zgłoszonego po dniu 30 czerwca 1958 r.

W myśl bowiem ust. 1 art. 6 obliczenie renty przewidziane w tym przepisie może nastąpić, jeżeli renta była przyznana na podstawie przepisów dekretu w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 1958 r.

Dyrektor Zarządu Rent:
K. Niementowski

31.

PISMO OKÓLNE Nr 47/9

MINISTERSTWA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ ZARZĄD RENT

z dnia 30 lipca 1959 r. Znak Un. 544-65/59

w sprawie wyjaśnienia niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin.

Użyty w piśmie okólnym wyraz:

- a) „ustawa“ oznacza ustawę z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 99),
- b) „dekret“ oznacza dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 97).

Do art. 10 i 32 ustawy oraz 33 ust. 2 dekretu

1. 1. W razie spełnienia się warunków do górniczej renty inwalidzkiej z tytułu wypadku lub choroby zawodowej u pracownika pobierającego górniczą rentę starczą, pracownik ma prawo do górniczej renty inwalidzkiej niezależnie od tego czy uległ wypadkowi lub zachorował na chorobę zawodową i stał się inwalidą przed, czy po przyznaniu górniczej renty starczej. Decydujące jest spełnienie się warunku określonego w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy tj. by inwalidztwo spowodowane wypadkiem lub chorobą zawodową powstało w czasie wykonywania pracy górniczej lub równorzędnej.

1. 2. Przyznanie renty inwalidzkiej z powodu zachorowania na chorobę zawodową uzależnione jest od warunku, aby zachorowanie na chorobę zawodową (a nie inwalidztwo) nastąpiło w czasie wykonywania pracy górniczej a nie równorzędnej.

1. 3. W razie zbiegu prawa do górniczej renty starczej oraz górniczej renty inwalidzkiej (pkt 1. 1) renciście przysługuje w myśl art. 15 dekretu prawo wyboru jednej renty, a mianowicie wyższej lub dla niego korzystniejszej.

1. 4. Przyznanie przed 1.7.1954 r. niskoprocentowej renty wypadkowej z tytułu choroby zawodowej, nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem wówczas inwalidztwa określonego w dekrecie.

Przykład I

Górnik pobierał od 1 lipca 1950 r. 25% rentę z tytułu pylicy. Od dnia 1 lipca 1953 r. przyznano mu górniczą rentę starczą. Dnia 31 grudnia 1953 r. górnik zaprzestał

dalszej pracy. Od dnia 1 lipca 1958 r. zawieszono mu na podstawie art. 15 dekretu dalszą wypłatę 25% renty z tytułu pylicy.

Dnia 30 września 1958 r. górnik zgłosił wniosek o przyznanie mu górniczej renty inwalidzkiej z tytułu pylicy. Badanie lekarskie stwierdziło II grupę inwalidztwa w związku z pylicą. Komisja Lekarska nie mogła ustalić ani daty, ani okresu powstania inwalidztwa spowodowanego pylicą, wobec czego stosownie do art. 13 ust. 2 dekretu jako datę powstania tego inwalidztwa przyjęto datę zgłoszenia wniosku o rentę inwalidzką t.j. dzień 30 września 1958 r.

Górnik nie ma prawa do górniczej renty inwalidzkiej z tytułu pylicy albowiem nie spełnia warunków określonych w art. 10 ust. 1 pkt. 3 ustawy, gdyż inwalidztwo spowodowane chorobą zawodową nie powstało w czasie wykonywania pracy górniczej lub równorzędnej.

Przykład II

Górnik pobiera od 1 lipca 1950 r. 40% rentę z tytułu pylicy. Od dnia 1 lipca 1953 r. przyznano mu górniczą rentę starczą. Dnia 31 grudnia 1953 r. górnik zaprzestał dalszej pracy. Od dnia 1 lipca 1958 r. zawieszono mu na podstawie art. 15 dekretu dalszą wypłatę 40% renty z tytułu pylicy.

Dnia 30 września 1958 r. górnik zgłosił wniosek o przyznanie mu górniczej renty inwalidzkiej z tytułu pylicy. Badanie lekarskie stwierdziło II grupę inwalidztwa w związku z pylicą. Komisja Lekarska ustaliła na podstawie dowodów lekarskich (wcześniejsze zdjęcie, rentgen, karty choroby itp.), że inwalidztwo powstało w I półroczu 1953 r., wobec czego stosownie do art. 13 ust. 2 dekretu jako datę powstania tego inwalidztwa przyjęto dzień 30 czerwca 1953 r.

Górnikowi należy przyznać górniczą rentę inwalidzką wraz z 30% wzrostem, gdyż inwalidztwo spowodowane chorobą zawodową powstało w czasie wykonywania pracy górniczej. Rentę należy wypłacić za okres 3 miesięcy wstecz od dnia zgłoszenia wniosku tj. za czas od 1 lipca 1958 r. po potrąceniu już wypłaconej za ten sam czas górniczej renty starczej.

Jako podstawę wymiaru górniczej renty inwalidzkiej należy przyjąć zarobek górnika z ostatnich 12 miesięcy pracy górniczej tj. za czas od 1 stycznia 1953 r. do 31 grudnia 1953 r. lub z kolejnych 24 miesięcy pracy górniczej dowolnie wybranych z ostatnich 10 lat zatrudnienia. Gdyby jednak okazało się, że górnicza renta starczą jest wyższa od górniczej renty inwalidzkiej, a górnik nie jest zatrudniony ani też nie posiada dochodów z innych źródeł należy płacić nadal rentę starczą zakładając, że górnik dokonałby wyboru tej wyższej renty.

Przykład III

Górnik pobiera od 1 października 1957 r. górniczą rentę starczą i jest nadal zatrudniony pod ziemią. Z dniem 1 lipca 1958 r. zaprzestaje pracy górniczej i zgłasza wniosek o przyznanie górniczej renty inwalidzkiej z powodu pylicy.

Badanie lekarskie stwierdza inwalidztwo II grupy z powodu pylicy. Komisja lekarska stwierdza, że inwalidztwo powstało w II półroczu 1957 r. wobec czego za datę powstania tego inwalidztwa przyjmuje się dzień 31 grudnia 1957 r.

Górnikowi należy przyznać górniczą rentę inwalidzką wraz z 30% wzrostem od dnia 1 lipca 1958 r. tj. od dnia

zaprzestania pracy górniczej. Jako podstawę wymiaru renty należy przyjąć zarobek z ostatnich 12 miesięcy pracy górniczej tj. za czas od dnia 1.7.1957 do 30.6.1958 r. lub z kolejnych 24 miesięcy pracy górniczej, dowolnie wybranych z ostatnich 10 lat zatrudnienia.

Do art. 12 i 32 ustawy oraz art. 40 i 43 dekretu.

2.1. W przypadku gdy skutki wypadku lub choroby zawodowej uległy pogorszeniu i uczyniły same przez się górnik inwalidą już po zaprzestaniu pracy górniczej lub równorzędnej — górnicza renta inwalidzka przyznana z innych przyczyn nie może być podwyższona do wysokości renty z tytułu wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej.

Powyższą zasadę należy stosować chociażby nawet następstwa wypadku lub choroby zawodowej istniały już w chwili zgłoszenia wniosku o rentę inwalidzką z innych przyczyn, jeżeli te następstwa nie powodowały wówczas inwalidztwa.

Przykład:

Górnik pobierał od 1 lipca 1952 r. 25% rentę z tytułu pylicy. Od 1 lipca 1953 r. górnik zaprzestał pracy i przyznano mu od tego dnia górniczą rentę inwalidzką w następstwie inwalidztwa spowodowanego chorobą żołądka, a rentę z tytułu pylicy płacono nadal w połowie.

Od 1 lipca 1953 r. zawieszono połowę 25% renty z tytułu pylicy na podstawie art. 15 dekretu. Dnia 10 listopada 1958 r. górnik zgłosił pogorszenie skutków choroby zawodowej. Badanie lekarskie stwierdziło II grupę inwalidztwa spowodowanego pylicą. Jako okres powstania inwalidztwa spowodowanego pylicą ustalono rok 1955, a więc jako datę powstania tego inwalidztwa przyjęto dzień 31 grudnia 1955 r. jako ostatni dzień tego roku.

Górnikowi należy odmówić wyższej renty z przyczyny choroby zawodowej, albowiem inwalidztwo spowodowane chorobą zawodową (pylica) powstało już po zaprzestaniu przez niego pracy górniczej. Natomiast górniczą rentę inwalidzką z innych przyczyn należy nadal płacić chociażby nawet nie istniała już choroba żołądka, która uczyniła rencistę inwalidą — gdyż górnik jest nadal inwalidą.

2. 2. W myśl art. 43 dekretu należy ustalać ponownie prawo do górniczej renty inwalidzkiej i jej wysokość w tych przypadkach, gdy górnik po przyznaniu górniczej renty inwalidzkiej zachorował na chorobę zawodową lub uległ wypadkowi w zatrudnieniu i stał się inwalidą wskutek następstw tej choroby zawodowej lub wypadku, będąc jeszcze zatrudniony w pracy górniczej lub równorzędnej.

Przykład:

Pracownikowi przyznano górniczą rentę inwalidzką z powodu gościca stawowego od 10 czerwca 1956 r., którą od dnia 10 lipca 1957 r. zawieszono, ponieważ górnik podjął ponownie pracę górniczą.

Dnia 10 grudnia 1958 r. górnik zaprzestał pracy i zgłosił wniosek o przyznanie mu górniczej renty inwalidzkiej z powodu pylicy. Badanie lekarskie stwierdziło II grupę inwalidztwa z przyczyny choroby zawodowej (pylicy) i jako datę powstania inwalidztwa ustalono dzień 31 grudnia 1957 r. gdyż stwierdzono, że inwalidztwo spowodowane pylicą powstało w II półroczu 1957 r. tj. w czasie, gdy pracownik wykonywał jeszcze pracę górniczą.

Pracownikowi należy stosownie do art. 43 dekretu przyznać górniczą rentę inwalidzką z przyczyny choroby

zawodowej, przyjmując nową podstawę wymiaru renty obliczoną z ostatnich 12 miesięcy pracy górniczej lub z kolejnych 24 miesięcy pracy górniczej dowolnie wybranych z ostatnich 10 lat zatrudnienia.

Do art. 13 ustawy.

3. W przypadku gdy pracownik pozostaje nadal w pracy górniczej lub równorzędnej, prawo do górniczej renty inwalidzkiej ulega zawsze zawieszeniu, chociażby nawet inwalidztwo było następstwem wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej.

Jeżeli zatem pracownik nadal zatrudniony w pracy górniczej lub równorzędnej z tym samym lub wyższym wynagrodzeniem zgłasza wniosek o przyznanie mu górniczej renty inwalidzkiej z przyczyny wypadku, należy go pouczyć, by wycofał wniosek o rentę górniczą, gdyż taki wniosek żadnej korzyści przynieść mu nie może, a natomiast może go narazić na to, że ewent. wyższe wynagrodzenie jakie będzie otrzymywał po przyznaniu i zawieszeniu prawa do renty nie będzie uwzględnione, jeżeli po przyznaniu i zawieszeniu prawa do renty będzie zatrudniony krócej niż 3 lata.

Pracownik, który stał się inwalidą wskutek wypadku lub choroby zawodowej i pracuje nadal pod ziemią z niezmiennym lub wyższym zarobkiem, powinien zgłaszać jedynie wniosek o przyznanie renty inwalidzkiej z powszechnego zaopatrzenia emerytalnego i taką rentę należy mu przyznać, jeżeli spełnia warunki do tej renty. Jeżeli jednak górnik podtrzyma nadal wniosek o przyznanie górniczej renty inwalidzkiej, należy wydać mu decyzję przyznającą rentę górniczą i zawiesić prawo do tej renty na czas wykonywania pracy górniczej lub równorzędnej.

Do art. 18 ust. 1 ustawy.

4.1. Przy obliczaniu górniczej renty wdowiej, renty pracownika, stanowiącej podstawę obliczenia renty wdowiej, nie należy zmniejszać do wysokości podstawy wymiaru.

Górniczą rentę wdowią łącznie z rentą rodzinną należy dopiero po jej obliczeniu zmniejszyć stosownie do art. 19 ust. 4 ustawy.

Przykład:

Górnik zarabiał 700 zł miesięcznie, zmarł wskutek wypadku w zatrudnieniu. Renta pracownika nie zmniejszona do podstawy wymiaru renty wynosiłaby kwotę 700 zł + 210 zł = 910 zł.

Renta wdowia wynosi 60% tej kwoty to jest $910 \times \frac{60}{100} = 546$ zł.

4.2. Zasadę podaną w pkt. 4.1 należy stosować również w tych przypadkach, w których pracownik już pobierał rentę przed śmiercią.

4.3. Sprawy, w których górniczą rentę wdowią obliczono w inny sposób niż podany w pkt. 4.1, należy zrewidować na podstawie art. 73 ust. 2 jako błędnie załatwione i przyznać rentę we właściwej wysokości od dnia powstania uprawnień nie wcześniej jednak aniżeli od 1.7.1958 r.

Do art. 20 ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli.

5. Nauczyciel rencista pobierający górniczą rentę z tytułu pracy w górniczych szkołach zawodowych lub tech-

nikach oraz jego małżonka mają prawo do korzystania z 50% ulgi taryfowej przy przejazdach kolejami.

Do § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 1958 r. w sprawie zawieszania prawa do renty oraz zasad wypłacania inwalidzkiej renty wyrównawczej (Dz. U. Nr 26, poz. 111).

6. W myśl art. 17 ust. 3 ustawy prawo do górniczej renty wdowiej po pracowniku zmarłym wskutek innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa ulega zawieszeniu na czas wykonywania zatrudnienia lub posiadania dochodu z innych źródeł. Przepis § 2 powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 1958 r. stanowi w jakich przypadkach nie następuje zawieszenie prawa do renty, zaś przepis § 7 stanowi w jakich przypadkach renty wypłaca się w połowie. Wpłata renty rodzinnej w połowie może nastąpić tylko w tym przypadku, gdy renta wypłacana jest dla jednego członka rodziny.

Rencie rodzinnej przewidzianej w dekreście dla kilku członków rodziny, odpowiada w systemie zaspotrzenia emerytalnego górników i ich rodzin — górnicza renta wdowia, oraz część renty rodzinnej, obliczona w myśl art. 19 ust. 2 ustawy, a więc świadczenie wypłacane dla więcej niż jednego członka rodziny. W przypadku zatem wypłacania górniczej renty wdowiej i renty rodzinnej dla dzieci lub innych uprawnionych członków rodziny zmarłego, prawo do górniczej renty wdowiej ulega zawsze zawieszeniu w całości, gdy zarobki wdowy lub jej dochody z innych źródeł przekraczają kwoty określone w § 2 powołanego rozporządzenia z dnia 6 maja 1958 r. Rentę rodzinną w takim przypadku wypłaca się w wysokości określonej w art. 19 ust. 3 ustawy.

Do § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 1958 r. w sprawie określenia przypadków, w których w czasie wykonywania zatrudnienia przez górników następuje zawieszenie wypłaty tylko części górniczej renty starczej (Dz. U. Nr 26, poz. 112).

7. Górnik, który pobiera rentę starczą, zmniejszoną na podstawie rozporządzenia z dnia 6 maja 1958 r. w związku z dalszym zatrudnieniem pod ziemią, ma prawo do pobierania renty w tej wysokości również przez czas pobierania bezpośrednio po ustaniu tego zatrudnienia zasiłków z powodu choroby z ubezpieczenia społecznego.

Dyrektor Zarządu Rent:
K. Niementowski

32.

PISMO OKÓLNE Nr 48/10

**MINISTERSTWA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ
ZARZĄD RENT**

z dnia 28 lipca 1959 r. (Znak: Un-5350-48/59)

w sprawie wyjaśnienia niektórych przepisów dekretu o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

1.1. Użyte w piśmie okólnym określenia:

1) „dekret o ziw“ oznaczają dekret z dnia 14 sierpnia 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i woj-

skowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 98),

2) „dekret o p.z.e.“ oznaczają dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 97),

3) „komisja lekarska“ oznaczają komisję lekarską do spraw inwalidztwa i zatrudnienia.

1.2. Wymienione w treści pisma okólnego artykuły bez bliższego określenia, oznaczają artykuły dekretu o z.i.w.

Wyjaśnienia ogólne do dekretu o z.i.w.

2. Przez użyte w dekrecie o z.i.w. określenia:

a) „inwalida“, należy rozumieć inwalidę, któremu na podstawie dekretu o z.i.w. przysługuje renta z tytułu inwalidztwa zarówno pozostającego jak i nie pozostającego w związku ze służbą wojskową,

b) „renta inwalidzka“, należy rozumieć rentę, która na podstawie dekretu o z.i.w. przysługuje z tytułu inwalidztwa zarówno pozostającego jak i nie pozostającego w związku ze służbą wojskową.

Wyjaśnienia szczególne do dekretu o z.i.w.

Do art. 3.

3.1. Prawo do renty inwalidzkiej określonej w dekrecie o z.i.w. przysługuje żołnierzowi, który spełnia warunki do tej renty, a w szczególności, gdy jest inwalidą. Kogo należy uważać za inwalidę określa art. 3 ust. 1. Fakt podjęcia przez tych inwalidów zatrudnienia nie ma znaczenia dla powstania prawa do renty, lecz może mieć wpływ tylko na wysokość renty lub na zawieszenie prawa do renty.

3.2. Art. 3 ust. 2 jest w stosunku do przepisów art. 3 ust. 1 przepisem wyjątkowym, zezwalającym na przyznanie rent osobom, które zostały zwolnione ze służby wojskowej z powodu czasowej niezdolności do tej służby, a więc które nie są jeszcze inwalidami w rozumieniu art. 3 ust. 1. Osoby te nie mogą być uznane jeszcze za inwalidów, albowiem nie są one niezdolne do wykonywania zatrudnienia z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu. Osoby te są jedynie niezdolne do pracy i niezdolność ta ma charakter krótkotrwały. W tych przypadkach komisja lekarska zalicza żołnierza co najmniej do II-giej grupy inwalidów na krótki okres (§ 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 27 listopada 1958 r. w sprawie orzekania o inwalidztwie i zaliczania do jednej z grup inwalidów Dz. U. Nr 73, poz. 368).

3.3. Osobom, o których mowa w pkt. 3.2, przysługuje renta na czas trwania niezdolności do pracy i tylko wtedy, gdy nie mają prawa do zasiłku chorobowego. Renta ta zastępuje zatem w pewnym stopniu zasiłek chorobowy i fakt podjęcia przez te osoby zatrudnienia przemawia przeciw istnieniu niezdolności do pracy i nie uzasadnia prawa do renty. W tych przypadkach należy wydać decyzję odmawiającą prawa do renty na podstawie art. 3 ust. 2 z powodu ustania niezdolności do pracy. W decyzji tej należy równocześnie poinformować zainteresowanego, że jeżeli jest niezdolny do pracy, powinien uzyskać zaświadczenie lekarskie o czasowej niezdolności do pracy (L.4) i ubiegać się o wypłatę zasiłku chorobowego.

W przypadku ewentualnego zaliczenia żołnierza czasowo zwolnionego ze służby wojskowej do III grupy inwa-

lidów, nie ma on prawa do renty na podstawie art. 3 ust. 1, albowiem nie został zwolniony ze służby wojskowej z powodu stałej niezdolności do tej służby, jak tego wymaga art. 3 ust. 1 i art. 7 ust. 2, lecz został zwolniony z powodu czasowej niezdolności do służby. Żołnierz ten nie ma również prawa do renty na podstawie art. 3 ust. 2, ponieważ nie jest on niezdolny do pracy. Osoby takie należy poinformować, że renta inwalidzka będzie im przysługiwać, gdy uzyskają zwolnienie ze służby wojskowej z powodu stałej niezdolności do tej służby.

Do art. 5 i 8.

4. W myśl art. 5 żołnierzami w czynnej służbie wojskowej w rozumieniu dekretu o z.i.w. są między innymi podoficerowie i szeregowcy odbywający zasadniczą służbę wojskową. W myśl przepisów ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. Nr 14, poz. 75) zasadniczą służbą wojskową może być odbywana w wojskach lądowych, w wojskach lotniczych i obrony przeciwlotniczej, w marynarce wojennej oraz w wojskach wewnętrznych (Wojska Ochrony Pogranicza lub Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego). Organa rentowe właściwe są zatem zgodnie z art. 8 do rozpatrywania wniosków o renty wszystkich żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową bez względu na to w jakiej formacji wojskowej służbę tę odbywali.

Do art. 12 i 44.

5.1. Postępowanie w sprawie zaopatrzenia inwalidzkiego zakończone prawomocną decyzją odmowną przed 1 lipca 1954 r. nie może być wznowione na podstawie art. 73 dekretu o p.z.e. przewidującego wznowienie postępowania w przypadku przedłożenia nowych dowodów albowiem przepis art. 12 dekretu o z.i.w. — odsyłający do art. 73 dekretu o p.z.e. ma zastosowanie tylko do praw do zaopatrzenia powstałych po dniu 1.7.1954 r.

Do praw do zaopatrzenia zgłoszonych przed dniem 1.7.1954 r. tj. przed dniem wejścia w życie dekretu o z.i.w. stosuje się przepisy dotychczasowe (art. 44 ust. 1). Przepisy dotychczasowe zezwalały na wznowienie postępowania tylko w przypadku zgłoszenia dowodów w ciągu 3 lat od daty otrzymania decyzji (§ 221 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej i Ministra Skarbu z dnia 17 grudnia 1934 r. w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim z dnia 17 marca 1932 r. (Dz. U. z 1935 r. Nr 5, poz. 32). Ponieważ we wszystkich sprawach sprzed 1.7.1954 r. okres taki już upłynął, przeto wnioski o wznowienie postępowania nie podlegają rozpatrzeniu.

5.2. Jeśli w sprawach wymienionych w pkt. 5.1 zostały przedłożone nie budzące żadnej wątpliwości dowody, które uprawniałyby do zaopatrzenia, wówczas można występować do Ministerstwa z wnioskiem o przyznanie renty w drodze wyjątku na podstawie art. 108 dekretu o p.z.e. Do wniosku należy dołączyć wywiad społeczny.

Do art. 14.

6.1. Wysokość renty z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową zależna jest od okoliczności, czy rencista pozostaje w zatrudnieniu lub posiada dochody z innych źródeł, czy też nie (art. 14).

6.2. Jeżeli rencista uprawniony do renty z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową osiąga zarobki lub posiada dochody z innych źródeł, które

ze względu na swą wysokość nie powodują zawieszenia prawa do renty określonej w art. 15 (tj. z tytułu inwalidztwa nie pozostającego w związku ze służbą wojskową) lub obniżenia wysokości takiej renty, to rentę z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową wypłaca się w wysokości określonej w art. 14 dla nie zatrudnionych lub nie posiadających dochodu z innych źródeł. W jakich przypadkach prawo do renty inwalidzkiej określonej w art. 15 nie ulega zawieszeniu lub w jakich przypadkach wysokość tej renty nie ulega obniżeniu, reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1958 r. w sprawie zawieszania prawa do renty oraz zasad wypłacania inwalidzkiej renty wyrównawczej (Dz. U. Nr 26, poz. 111).

Do art. 25.

7.1. Przewidziane w art. 25 zniżki przy przejazdach kolejami przysługują wszystkim osobom uznanym za inwalidów wojennych i wojskowych, bez względu na to czy ich inwalidztwo pozostaje czy też nie pozostaje w związku ze służbą wojskową. Ponieważ w/w przepis nie zacieśnia kręgu uprawnionych tylko do inwalidów nie zatrudnionych i nie posiadających dochodów z innych źródeł, wobec tego do zniżek uprawnieni są również inwalidzi, którym renty zawieszono na podstawie art. 15 ust. 2 lub 4.

7.2. Osoby, które miały przyznane prawo do zaopatrzenia inwalidzkiego na podstawie przepisów obowiązujących przed 1.7.1954 r., a po dniu 1.7.1954 r. zawieszono im wypłatę tych zaopatrzeń z uwagi na wybranie innego zaopatrzenia, są uprawnione do korzystania ze zniżek kolejowych o ile w dniu 1.12.1956 spełniły warunki do zaliczenia ich do jednej z grup inwalidów (art. 45) lub miały orzeczoną ogólną utratę zdolności zarobkowej poniżej 45% z czego w związku ze służbą wojskową co najmniej 25% (art. 47).

Podstawę do przyznania im tych zniżek stanowi art. 10 ust. 2 i art. 47 ust. 2.

Do art. 29.

8.1. Na podstawie art. 29 ponownemu ustaleniu podlega wysokość renty inwalidzkiej przyznanej z tytułu inwalidztwa zarówno pozostającego jak i nie pozostającego w związku ze służbą wojskową (patrz pkt. 2).

8.2. Art. 29 nie zawiera żadnego postanowienia określającego termin do zgłoszenia wniosku o przeliczenie renty na podstawie tego przepisu, ani też nie ustala, że przeliczenie na zasadach tego przepisu może być dokonane tylko jeden raz. Wobec tego inwalida wojenny lub wojskowy, który po przyznaniu renty (względnie po 1.7.1954 r. w przypadkach inwalidów, którym przyznano renty na podstawie art. 45) osiągnął 36-miesięczny okres zatrudnienia, w którym nie było przerw dłuższych niż 6 miesięcy, ma prawo do ponownego ustalenia renty bez względu na to kiedy zgłosi wniosek o to przeliczenie.

Również inwalida, któremu ustalono już raz rentę na podstawie art. 29, ma prawo do ponownego przeliczenia tej renty na podstawie tego przepisu, jeśli po dacie, od której przyznano przeliczoną rentę był nadal zatrudniony i osiągnął nowy 3-letni okres zatrudnienia i w okresie tym przeciętny miesięczny zarobek był wyższy niż zarobek przyjęty za podstawę wymiaru ostatniego przyznania renty.

8.3. Przy załatwianiu spraw na podstawie art. 29 należy stosować również wyjaśnienia do przepisu art. 32 dekretu o p.z.e. (analogicznego do art. 29 dekretu o z.i.w.), zawarte w pismach okólnych w sprawie wyjaśnienia niektórych przepisów dekretu o p.z.e.

Do art. 44.

9.1. Spóźnionymi wnioskami w myśl art. 44 są tylko te wnioski, które składane są po raz pierwszy.

Nie są spóźnionymi wnioski o zaopatrzenie składane przez osoby, którym na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 1945 r. o zasiłkach i pomocy dla osób pozostałych po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego, poległych w walce o wyzwolenie Polski spod najazdu hitlerowskiego (Dz. U. z 1950 r. Nr 43, poz. 395 i z 1953 r. Nr 9, poz. 29), odmówiono zaopatrzenia z uwagi na niesłuszną ocenę udziału zmarłego w organizacji ruchu podziemnego lub partyzanckiego lub których takiego zaopatrzenia pozbawiono, a które nie skorzystały z przepisu art. 3 ustawy z 15 listopada 1956 r., o podwyższeniu i przywróceniu niektórych zaopatrzeń dla osób pozostałych po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego, poległych w walce o wyzwolenie Polski spod najazdu hitlerowskiego (Dz. U. Nr 56, poz. 255) tj. nie zgłosiły wniosku o przywrócenie im praw do zaopatrzenia w terminie do 31.12.1957 r. Wnioski tych osób zgłaszane po 31.12.1957 r. — nie podlegają już rozpatrzeniu.

9.2. Przy rozpatrywaniu wniosków spóźnionych, oceny, czy inwalidztwo lub śmierć żołnierza (partyzanta), pozostaje w związku ze służbą wojskową (w organizacji ruchu podziemnego lub partyzanckiego), dokonuje się wyłącznie na podstawie przepisów art. 17 i 32 dekretu o z.i.w., a nie w oparciu o zasady obowiązujące przed 1.7.1954 r., przy czym inwalidztwo lub śmierć żołnierza (partyzanta) musiały nastąpić w okresie ustalonym w art. 3 ust. 1 i 30 ust. 3.

Do art. 45.

10. Jeżeli u inwalidy wojskowego lub wojennego sprzed 1.7.1954 r. zaliczonego z urzędu do III lub II grupy inwalidów bez związku ze służbą wojskową (art. 45) nastąpiło pogorszenie inwalidztwa powstałego podczas służby wojskowej (dotychczasowa ogólna utrata zdolności zarobkowej) i inwalidę zaliczono z tego powodu do I grupy inwalidów — podstawą wymiaru renty jest nadal poprzednio przyjęta na podstawie art. 45 ust. 3 kwota 500 zł, a nie 1200 zł. Zgodnie bowiem z art. 48 do rent inwalidzkich przyznanych na podstawie art. 45 stosuje się już następnie odpowiednio przepisy dotyczące rent inwalidzkich przyznanych na podstawie dekretu, a więc i art. 13 ust. 3, który dla inwalidów I grupy bez związku ze służbą wojskową przewiduje minimalną podstawę wymiaru 500 zł. Przepis zatem art. 45 ust. 3 ustalający podstawę wymiaru renty w wysokości 1200 zł, dla inwalidów I grupy miał zastosowanie tylko przy pierwszym ustaleniu renty z urzędu po dniu 1.XII.56 r. dla inwalidów uprawnionych do dodatku na pielęgnację.

Do art. 46 ust. 1.

11.1. Do przeliczenia renty jest uprawniony nie tylko ten inwalida, który w dniu zgłoszenia wniosku o przeliczenie pobierał rentę inwalidzką określoną w art. 45, ale i ten, któremu renty takiej z jakichkolwiek powodów na podstawie art. 45 ust. 1 nie przyznano, mimo, że był on do niej uprawniony. Chodzi tu głównie o osoby, które

oprócz uprawnień do renty inwalidzkiej ustalonej na podstawie przepisów obowiązujących do 1.7.1954 r., miały również prawo do zaopatrzenia emerytalnego z b. państwowego systemu emerytalnego i zaopatrzenie to wybrały z uwagi na przepisy nie zezwalające na pobieranie dwóch zaopatrzeń z funduszy państwowych.

11.2. Jeżeli zainteresowany domaga się wznowienia wypłaty renty inwalidzkiej oraz przeliczenia jej na podstawie art. 46 ust. 1 i warunki do takiego wznowienia oraz przeliczenia istnieją, należy wypłatę renty inwalidzkiej wznowić za 3 miesiące wstecz od daty zgłoszenia wniosku w wysokości określonej w art. 45, a podwyższenia tej renty, w związku z przeliczeniem na podstawie art. 46 ust. 1 z uwzględnieniem zarobków, należy dokonać od daty zgłoszenia wniosku.

Przykład:

Inwalida wojskowy wybrał korzystniejsze zaopatrzenie emerytalne przed 1.7.1954 r. i zgłasza obecnie z uwagi na wstrzymanie renty emerytalnej z powodu zarobkowania wniosek o wypłatę mu renty inwalidy wojskowego i jednocześnie o przeliczenie od zarobków osiągniętych po dniu 1.VII.1954 r. Jeżeli w dniu 1.12.1956 r. inwalida ten zgodnie z postanowieniami art. 45 posiadał warunki do otrzymania renty inwalidy, wojskowego z dekretu o z.i.w. to ma on prawo do renty, a jeżeli nadto po 1.VII.1954 r. osiągnął 3-letni okres zatrudnienia, ma prawo do przeliczenia tej renty od przeciętnych zarobków z wymienionego wyżej okresu zgodnie z zasadami art. 46 ust. 1.

Do art. 49

12. Przepis art. 49 ust. 2, stanowiący, że podstawa wymiaru renty rodzinnej po inwalidzie, który pobierał dodatek na pielęgnację nie może być niższa niż 1200 zł, ma zastosowanie tylko przy wymianie renty rodzinnej dokonanej z urzędu zamiast rent wdowich, sierocych lub rodzicielskich przyznanych na podstawie przepisów obowiązujących przed 1.7.1954 r. (likwidacja tzw. starego portfeli). We wszystkich innych przypadkach przyznawania renty rodzinnej podstawę wymiaru ustala się na zasadach ogólnych (art. 31). Na zasadach ogólnych ustala się zatem podstawę wymiaru renty rodzinnej również po inwalidach, którzy w chwili śmierci byli uprawnieni do dodatku na pielęgnację na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1.7.1954 r. i zmarli:

- a) w okresie od dnia 1.7.1954 r. do dnia 1.12.1956 r. tj. przed zamianą dawnych rent inwalidzkich na renty z dekretu (art. 45) lub
- b) przed 1.7.1954 r., jeżeli rodziny ich uzyskują zaopatrzenie w wyniku uwzględnienia spóźnionego wniosku (art. 44 ust. 4).

Dyrektor Zarządu Rent:
K. Niementowski

TŁOCZONO Z POLECENIA MINISTRA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ

Prenumerata roczna wynosi 36 zł., półroczna 18 zł., kwartalna 9 zł., egz. 15 zł.

Prenumeratę należy wpłacać na konto w Narodowym Banku Polskim V. O. M. w Warszawie, konto 1529-91-639 na dochód Cz. 24 Dz. 5 R. 19.